

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXII. • November 2024 • Číslo 11

**Sviatok
všetkých
vojakov**

**Deň hrdinov
Dukly**

**Industry Day 2024
Brody a plavby
Generál Otto Smik**

Deň Ozbrojených síl SR

V Brezovej pod Bradlom sme si spolu s verejnosťou pripomenuli Deň Ozbrojených síl SR. Podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák spoločne so štátnymi tajomníkmi Igorom Melicherom, Martinom Vojštašovičom a náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálom Danielom Zmekom vzdali hold padlým vojakom bojujúcim za slobodu na mieste posledného odpočinku generála Milana Rastislava Štefánika – Mohyle na vrchu Bradlo, ako aj pri neďalekom Pamätníku Hurbanovských bojov. Program pokračoval slávnostným vojenským nástupom na Námestí generála M. R. Štefánika v Brezovej. Na poli pod Barancom sa prítomným prihovorili prezident SR a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Peter Pellegrini a generál Zmeko. Nechýbali atraktívne statické a dynamické ukážky vrátane zoskokov výsadkárov, preletov leteckej techniky či prezentácie špeciálnych síl.

Foto: Radovan Stoklasa

Vážení čitatelia,

11. novembra 1918 o 11. hodine a 11. minúte zaznela posledná salva pri podpise prímeria v Compiègne vo Francúzsku, ktorým sa skončila prvá svetová vojna. Na počesť padlých vojakov sa symbolom vojnových veteránov stal kvet červeného vlčieho maku. Jeho pôvod môžeme nájsť v básni

Na flámskych poliach, ktorú napísal kanadský chirurg John McCrae, slúžiaci na západnom fronte. No a Medzinárodný deň vojnových veteránov, alebo aj Deň červených makov, je pamätný deň venovaný všetkým vojnovým veteránom.

V tento deň sa s úctou skláňame pred všetkými legiónarmi, účastníkmi protifašistického odboja a vojakmi, ktorí bojovali alebo položili svoje životy na bojiskách sveta. Zároveň vzdávame hold novodobým vojnovým veteránom, ktorí pôsobili v zahraničných vojenských operáciách alebo v mierových misiách. Považujem pritom za veľmi dôležité pripomínať si vojnových veteránov nielen v rezorte obrany, ale v celej spoločnosti. Určite si zaslúžia rešpekt a uznanie nás všetkých. Pretože, či už v minulosti bojovali za slobodu, alebo dnes pomáhajú udržiavať tak krehký mier vo svete, je to služba aj našej vlasti a všetkým nám. Preto sekcia personálnych a sociálnych činností pracuje na zlepšovaní kvality ich života so zameraním na sociálnu a zdravotnú oblasť. Nezanedbateľnou stránkou je ich morálne oceňovanie a zvyšovanie spoločenskej prestíže. Aj preto na oslavách 80. výročia SNP a 80. výročia Karpatsko-duklianskej operácie česť položiť prvý veniec patrila práve účastníkovi protifašistického odboja s podporou novodobých vojnových veteránov v modrých baretoch. Úspešným krokom sa stáva tiež projekt Terénni pracovníci v starostlivosti o vojnových veteránov, ktorého hlavným cieľom je zabrániť sociálnemu vylúčeniu vojnových veteránov vyššieho veku zo spoločnosti. No a z veteránskych podujatí by som rád vyzdvihol už tradičný Veteránsky výstup na Dumbier a Chatu Milana Rastislava Štefánika, pričom náš rezort podporuje či participuje na desiatkach až stovkách rôznych podujatí, ktoré majú za cieľ nezabúdať a mať v úcte všetkých vojnových veteránov, ktorí sa stali súčasťou našej národnej hrdosti.

Vážení priatelia, pripnime si všetci 11. novembra na sako či blúzku kvet vlčieho maku a vyjadríme tak úctu a vďaku vojnovým veteránom. Zaslúžia si to.

Martin Rímeš
generálny riaditeľ Sekcie personálnych
a sociálnych činností MO SR

ČÍSLO MESIACA

80 rokov od smrti Otta Smika

Operačná služba **22-ročného** slovenského stíhacieho pilota Otta Smika v Britskom kráľovskom letectve sa skončila po zostrele nepriateľom **28. novembra 1944** krátko po **11:00 h** v Ittersume neďaleko holandského mesta Zwolle. Na **263** bojových letoch odlietal **371,49** operačných hodín, počas ktorých určite zostrelil desať nepriateľských lietadiel a tri bezpilotné strely V-1, ďalšie dve lietadlá zneškodnil pravdepodobne a tri poškodil. Otto

Smik bol v roku **1994** povýšený in memoriam do hodnosti generálmajora. Od **28. augusta 2002** nesie jeho meno Zmiešané krídlo – dnes **81. krídlo Otta Smika Sliač**.

4

6

10

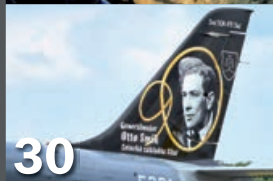
14

18

24

30

35

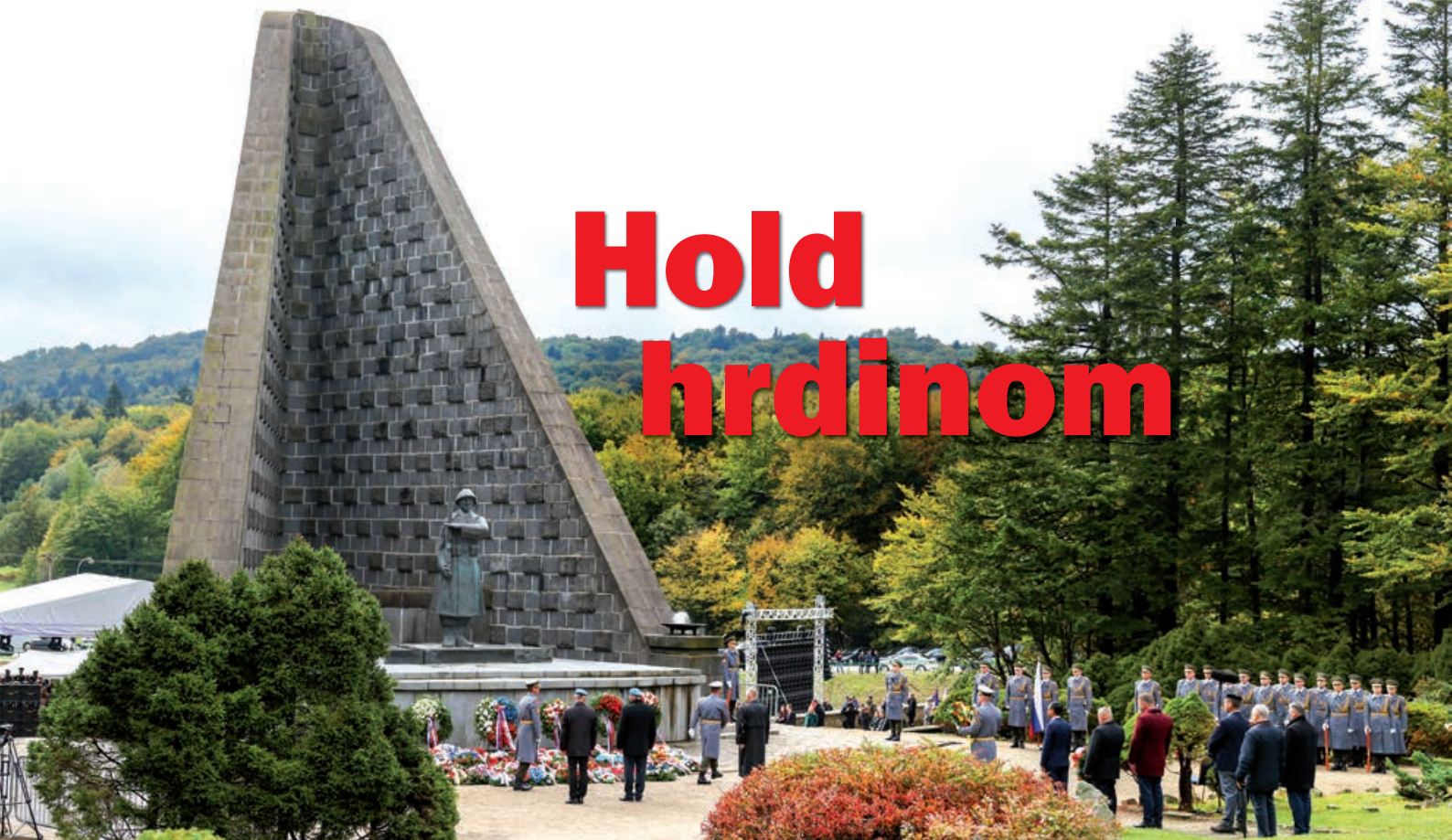
38

- 4 Deň hrdinov Dukly
- 6 Brody tankov a plavby bojových vozidiel v Lešti
- 10 Nový generálny tajomník NATO
- 12 Fire Rescue 2024
- 14 Cvičenie LEVICA 2024
- 16 Rozhovor s generálporučíkom Ľubomírom Svobodom
- 18 TÉMA: Deň slovenského obranného priemyslu
- 24 Západné tanky v službách Ukrajiny

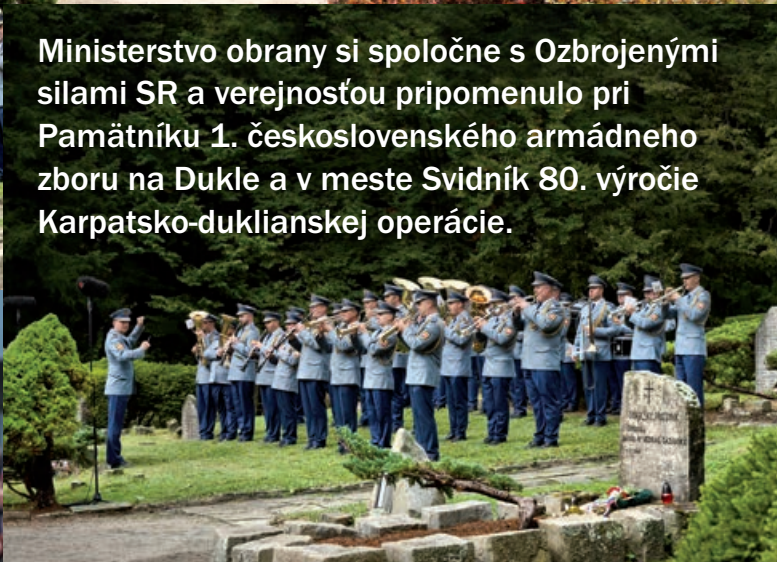
- 26 F-35 pre Rumunsko
- 28 Malý sprievodca 21. storočím
- 30 Cesta Otta Smyka ku krídlam
- 32 Ako vojenčili bratrci
- 35 Jaselské kasárne a historici
- 36 Majsterka z vojenskej polikliniky
- 38 Bangladéš a Pakistan v Lešti
- 41 MILITARY ENGLISH: NATO Secretary General
- 42 Začnite s otužovaním!
- 45 Medaila masového výskytu
- 46 Vznik a činnosť Technického zboru
- 47 Panzerfaust a Margaréta

NA TITULNEJ STRANE: Deň Ozbrojených síl SR v Brezovej pod Bradlom
Foto: Radovan Stoklasa

Hold hrdinom

Ministerstvo obrany si spoločne s Ozbrojenými silami SR a verejnosťou pripomenulo pri Pamätníku 1. československého armádneho zboru na Dukle a v meste Svidník 80. výročie Karpatsko-duklianskej operácie.

Na slávnostnej spomienke sa zúčastnili prezident SR a hlavný veliteľ OS SR Peter Pellegrini, predseda vlády SR Robert Fico, podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák a ďalší hostia. Pamätník na Dukle navštívilo približne sedemtisíc ľudí, areál Vojenského historického múzea vo Svidníku okolo desaťtisíc.

Slávnostný program pri Pamätníku Československého armádneho zboru na Dukle sa začal pietnym aktom kladenia vencov sprevádzaným preletom leteckej techniky Ozbrojených síl SR. Okrem prezidenta, premiéra a ministra obrany s príhovorom vystúpil aj podpredseda Národnej rady SR Peter Žiga. Atmosféru počas dňa na Dukle umocnil kultúrny program, ukážky klubov vojenskej histórie a prezentácie.

„Chceme si uctiť hrdinov, ktorí prešli týmto ťažkým bojovým prostredím a stratili to najcennejšie – vlastný život. Pre mňa osobne ide predovšetkým o oslavy hrdinskej operácie, ktoré sú určené pre ľudí, aby sme si dokázali uchovať túto našu tradíciu, ktorá je pre Slovensko špecifická,“ zdôraznil podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák. Ako povedal, mier sa rodil ťažko, a preto je potrebné si ho vážiť. „Myslím si, že sme boli sedemdesiat rokov rozmazaní, že vojna je veľmi ťa-

leko, tisíce kilometrov. Počúvali sme, možno sme videli nejaké obrázky. Ale teraz, keď je vlastne hneď za našimi hranicami, vidíme, čo to znamená a že zastavenie bojov je veľmi dôležité, lebo zomierajú tisíce ľudí a všetky také veci sa majú riešiť predovšetkým za rokovacími stolmi,“ zdôraznil Robert Kaliňák.

Hrdosť a odhodlanie

Karpatsko-duklianska operácia je príkladom neoblomnej národnej hrdosti a odhodlania v boji proti nacistickému útľaku. Skonštatoval to prezident SR a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Peter Pellegrini. Padlých v tejto strategickú bitku druhej svetovej vojny si uctil položením vencov k Pamätníku sovietskej armády a soche armádneho generála Ludvíka Svobodu vo Svidníku. Pietny akt kladenia venca zopakoval aj pri Pamätníku 1. československého armádneho zboru na Dukle. Výročie operácie je podľa hlavy štátu zároveň aj trvalým varovným signálom voči nebezpečenstvu, ktoré nám hrozí v podobe fašizmu, extrémizmu a neznášanlivosti aj v súčasnosti.

„Poučme sa z histórie, aby sme my a naši potomkovia mohli žiť dôstojným a plnohodnotným životom. Takým, po akom túžili všetci tí, ktorí na tomto mieste položili svoje životy,“ uvie-

„Dukla je miesto piety,
úcty i spomienok. Miesto
návratov do obdobia,
keď sa naši predkovia
nebáli postaviť zlu.“

Robert Kaliňák
podpredseda vlády a minister obrany SR

dol prezident. Vyjadril úprimné poďakovanie hrdinom bojov o oslobodenie Slovenska za ich odvahu, odhodlanie a nasadenie životov v mene slobody a budúcnosti. „Slovenskému národu patrí uznanie, že sa dokázal zjednotiť na spoločnom ciele, prekonať názorové rozdiely a začať s vysťahovaním fašizmu zo slovenského územia,“ povedal Pellegrini. „Vojna je zhmotnené zlo – a vždy sa najviac dotkne tých najnevinnejších,“ dodal.

„Prišli sme sem preto, lebo chceme oslavovať mier. Karpat-sko-duklianska operácia odklonila veľkú časť nemeckých vojsk, ktoré by inak utopili Slovenské národné povstanie v krvi za niekoľko dní. Dnes môžeme povedať, že rozhodnutie spustiť túto operáciu bolo rozhodnutie, ktoré zachránilo množstvo životov na Slovensku, hoci na tejto časti frontu prinieslo obrovské obete,“ priblížil predseda vlády SR Robert Fico.

Posolstvo veteránov

„Sme radi, že táto naša štvrtá generácia nepozná hrôzy vojny. Verte nám, ktorí sme vojnu prežili, vojna je najhoršie zlo. Vo vojne tečie krv, rozpadajú sa rodiny a umierajú nevinní ľudia.“ Počas osláv 80. výročia Karpat-sko-duklianskej operácie na Dukle to povedal 96-ročný vojnový veterán Vladimír Strmeň.

„Musíme si pripomenúť obete našich osloboditeľov, ktorí položili životy za oslobodenie našej vlasti. Toto sú naši osloboditelia – tí, ktorí ležia tu, ako aj na vojenskom cintoríne vo Zvolene, na Slavíne. V každej dedine máme pomník padlých našich spoluobčanov, ktorí položili životy za to, aby sme my žili v pokoji a mieri,“ uviedol.

Na oslavách na Dukle sa zúčastnil i 98-ročný vojnový veterán František Orlovský. „Chodím každý rok na Duklu, do Banskej Bystrice – a chodím preto, aby som si spomenul na moju mladosť. Bol som v Hornonitrianskej brigáde. Absolvoval som SNP, na Vianoce som ochorel. V Nízkych Tatrách som bol zajatý. Som rád a vďačný za oslobodenie,“ povedal F. Orlovský.

V areáli svidnického Vojenského historického múzea bol pre návštevníkov pripravený bohatý program, v rámci ktorého vystúpili Čarovné ostrohy, Kandráčovi, folklórny súbor Šarišan a ďalší. Návštevníci mohli vidieť tiež ukážky boja zblízka, prezentáciu vojenskej kynológie či showprogram Čestnej stráže Ozbrojených síl SR, ako aj ukážky vojenskej techniky a výzbroje Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

(aš) • Foto: Jakub Neubauer, Radovan Stoklasa, pplk. v. zál. Peter Sobek, TASR

V Lešti opäť plávali bojové vozidlá a brodili sa tanky

Žltá a červená znamená zásah

Bojové vozidlo pechoty sa na vodnom cvičisku zastavuje a nad hlavou veliteľa sa objavuje prekrížená žltá a červená zástavka. To je signál pre príslušníkov záchranej a uvoľňovacej skupiny. Od brehu sa veľkou rýchlosťou začína k vozidlu približovať čln. Osádku tvoria príslušníci 901. ženijného práporu Sered': strojník, dvaja potápači a zdravotníčka.

Čln dorazil k bojovému vozidlu pechoty, dvaja potápači vyskakujú na vlhký a šmyklavý povrch, upevňujú ťažné laná. Medzitým sa priblížil plávajúci obrnený transportér PTS-10. Jeho osádka pripája laná z BVP na transportér a záchranná operácia na vyslobodenie bojového vozidla s poruchou z vodnej prekážky prechádza do ďalšej fázy.

Povzbudenie pred plavbami

Celú ukážku na brehu pozorne sledujú vodiči a velitelia vozidiel útvaru, ktorí majú v ten deň prekonať vodnú prekážku plávaním. Najmä tí, ktorých čaká premiéra vo vode. Medzi nimi aj vodič BVP desiatnik Peter Ženčák z 22. mechanizovaného práporu Michalovce. Rodák z Michaloviec je v ozbro-

jených silách už 11 rokov, ale vodnú prekážku doteraz neprekonával. „Je to dobrá psychická podpora pred plavbami. Ubezpečili sme sa, že v každom prípade bude o nás postarané,“ spokojne konštatuje. O niečo neskôr úspešne zvládol svoje prvé plavby aj s ďalšími prvoplavcami z útvaru.

Na vodnom cvičisku v Centre výcviku Lešť od 30. septembra do 11. októbra prebiehali zamestnania v prekonávaní vodnej prekážky útvarmi pozemných síl. V prvý týždeň úlohy plnili príslušníci 2. mechanizovanej brigády Prešov a druhý týždeň ich kolegovia z 1. mechanizovanej brigády Topoľčany. Riadiaci zamestnania, ktorým bol zástupca veliteľa 21. mechanizovaného práporu Trebišov major Vladimír Zelený, vysvetľuje, že spomínané prekonanie vodnej prekážky je určené pre útvary pozemných síl a je vlastne vyvrcholením etapy výcviku vodičov BVP-1 a 2, tankov T-72 a BRDM.

Zdôraznil spoločne so zástupcom riadiaceho, kapitánom Erikom Chovancom z 22. mechanizovaného práporu Michalovce, dôležitosť úspešného zvládnutia prekonávania vodnej prekážky plavbami a brodmi: „Je to dôležitá spôsobilosť útvarov pozemných síl. Som rád, že ju vodiči a ich velitelia úspešne splnili. Aj preto, že pre mnohých to bolo premiérové prekonávanie vodnej prekážky plavbou BVP či brodením tanku.“

Rýchlosť a presnosť

A aké podmienky vlastne musia splniť pri plavbách vodiči a ich velitelia v bojových vozidlách pechoty? Cvičí sa vo vodnej nádrži alebo na rieke s rýchlosťou prúdu do 0,5 m/s, s brehmi rôzneho sklonu (pozvoľným aj prikrým), s pevným i bahňitým povrchom. Na dráhe dlhej 1 až 1,5 km (minimálne 50 percent na vode) sú dva vjazdy do vody a výjazdy z nej, s rôznymi brehmi a obmedzenými priechodmi. Vjazdy a výjazdy široké 5 metrov sú označené výtyčkami, obmedzené priechody bójkami v miestach zabezpečujúcich pohyb a manéver vozidla pri plavbe. Kapitán Chovanec, náčelník operačného oddelenia útvaru, približuje: „Príchod k prepravisku sa má diať najvyššou možnou rýchlosťou. Pri výcviku musia byť vo vozidle najmenej dvaja cvičiaci: vodič a veliteľ. Veliteľ vozidla udržiava rádiové spojenie s riadiacim výcvikom. A kritériá hodnotenia? V prvom rade ide o správne vykonanie všetkých úkonov pri príprave vozidla k plavbe. Dodržiavanie stanovených pravidiel spúšťania motora pri zastavení na vode. Hodnotí sa vjazd do vody a prechod na plavbu bez zachytenia výtyčiek a bez zastavenia. Prekonanie zákrut v priechode so zatáčaním bez cúvania a bez zachytenia výtyčiek. Zájdenie do obmedzeného priechodu a výjazd z neho cúvaním bez zachytenia výtyčiek. Ale aj prechod z plavby na jazdu po pásoch a výjazd na breh bez zastavenia, zjazdu späť či zachytenia výtyčiek. Musia si dať pozor aj na rýchlosť. Ak osádka dosiahne na dráhe nižšiu priemernú rýchlosť, ako je 7 kilometrov za hodinu, cvičenie sa hodnotí ako nesplnené. Hodnotí sa technika riadenia vozidla a plnenie taktických požiadaviek. Osádka dosiahne nevyhovujúce hodnotenie ak vozidlo vyšlo z vytýčenej trasy, zastavil sa mu motor pod vodou, alebo zišlo späť do vody pri výjazde na breh.“

Sedenie v člene

Pre zástupcu veliteľa potápačského družstva desiatnika Tomáša Bachratého a jeho kolegov z 901. ženijného práporu Sereď plavby a brody znamenajú byť neustále v člene pripravení na prípadný zásah. Rodák z Trnavy získaval cenné skúsenosti ešte pod vedením svojho bývalého veliteľa rotmajstra Michala Ščepka, jediného slovenského absolventa sedemmesačného výcviku Navy SEALs, špeciálnych jednotiek námorníctva Spojených štátov.

„Pri premiére v záchrannej skupine som mal okolo seba skúsených potápačov, ktorí ma mnohé naučili. Dnes sa

snažím odovzdávať svoje skúsenosti novým potápačom. Nestranní pozorovatelia si môžu povedať: Im je fajn, celý čas sa prevádzajú v člně! Nie je to tak. Často je nepriaznivé počasie, chlad, ale aj únava, lebo každý deň počas plavieb a brodov treba byť neustále v strehu. Stále sme v člně na vode. My sme prví pri vozidle. V člně je s nami aj zdravotníčka, preto hneď podávame prvú pomoc, snažíme sa odstrániť poruchu vozidla, pripravujeme ho na uvoľnenie z vody. Na člně prirazíme k vozidlu, ktoré hlási poruchu či zranenie. Keď ide o poruchu, pripájame vozidlo cez systém oceľových lán na PTS-10, keď ide o tank, tak na vlečný tank a vozidlo sa vyťahuje. Zraneného čo najskôr dostávame von z vozidla a podávame mu prvú pomoc, naložíme ho na čln a odvezieme na breh, kde už čakajú zdravotníci. Pri zásahu musíme dávať pozor, aby sme sa sami nezranili, lebo vozidlá sú mokré, šmyklivé a laná ťažké. Aby sme napokon nemuseli zachraňovať sami seba,“ objasňuje desiatnik Bachratý.

Úspešné premiéry

V pozíciách veliteľov vozidiel pri prekonávaní vodnej prekážky sa striedali aj príslušníci štábov a velenia jednotlivých útvarov. Inak to nebolo ani v prípade 22. mechanizovaného práporu Michalovce. Majorka Jana Pastorčáková je náčelníčkou štábu útvaru. Rodáčka z Michaloviec, ktorá získala skúsenosti aj v útvaroch v Prešove či Trebišove, v misii EUFOR – ALTHEA v Bosne a Hercegovine i v Predsunutej prítomnosti NATO v Lotyšsku, zažila na vode premiéru. Úlohu plnila s nováčikom, vodičom desiatnikom Petrom Ženčákom. „Na to, že po prvý raz plával, išiel výborne. Úlohu sme splnili. Nespanikáril a presne plnil všetko, na čom sme sa počas prípravy dohodli. Mali sme šťastie na pokojnú vodnú hladinu. Oveľa horšie by sa nám úloha plnila, keby pršalo a fúkalo. Je dobré, že aj my, príslušníci štábu, v rámci plavieb pôsobíme ako velitelia vozidiel. Je to pre nás praktická skúsenosť a zároveň príležitosť zžiť sa s kolektívom,“ konštatuje majorka Pastorčáková.

V rovnakej pozícii bola aj staršia dôstojníčka logistiky michalovského útvaru nadporučíčka Lýdia Krupová. Rodáčka z Trenčína pôvodne ani nemala mať nič spoločné s ozbrojenými silami. V Košiciach pred ôsmimi rokmi absolvovala štúdium na fakulte verejnej správy. „Najskôr som o armáde ani nechýrovala. Spolubývajúc na internáte o vojenskej kariére neustále snívala. Tak sme sa obe prihlásili po promóciách na DKVŠ. Paradoxne – ju nezobrali, mňa áno,“ vysvetľuje. A aká jej skúsenosť z plavieb? „Doteraz som ako logistka také zamestnanie len plánovala, zabezpečovala. Teraz som ho prvý raz mohla zažiť. Zreálnilo to môj pohľad na plánovanie. Už mám v hlave nejaké zlepšenia pre budúcnosť.“

Príslušníci 22. mechanizovaného práporu Michalovce dosiahli v rámci plavieb celkové hodnotenie 1 (11 vojakov získalo 1 a 7 vojakov 2). Celkovo najlepší čas pri prekonávaní vodnej prekážky dosiahol vodič BVP desiatnik Peter Ženčák. A to nielen v rámci svojho útvaru, ale aj celej brigády. Výborné hodnotenie mal aj desiatnik Matúš Gajdoš z 21. mechanizovaného práporu Trebišov. Jeho útvar získal výsledné hodnotenie 2 (7 vojakov získalo 1 a 7 vojakov 2). V rámci 14. tankového práporu dosiahol najlepší výsledok pri brodení vodič tanku T-72 desiatnik Ladislav Ivan.

Úlohy v prekonávaní vodnej prekážky úspešne splnili aj útvary 1. mechanizovanej brigády Topoľčany. Celé cvičenie napokon dosiahlo hodnotenie výborne. Medzi tými, ktorí vodnú prekážku prekonali na výbornú, boli vodiči BVP desiatnik Ondrej Škvarla z 11. mechanizovaného práporu Martin, desiatnik Erik Špleha z 12. mechanizovaného práporu Nitra a desiatníčka Adriana Havelková z 13. mechanizovaného práporu Levice.

Jozef Žiak • Foto: autor

< ANKETA >

Desiatnik Tomáš Bachratý
zástupca veliteľa 1. potápačského družstva
901. ženijný prápor, 91. ženijný pluk Sered':
„Na plavbách a brodoch sa v rámci záchranej skupiny zúčastňujem po tretí raz. Pri plavbách som tu už mnohé zažil. Väčšinou išlo o poruchu motora vozidiel. Vtedy bolo potrebné vozidlo vo vode pripojiť cez oceľové laná na plávajúci transportér PTS-10 a vytiahnuť na breh. Ale jeden rok sme tu mali aj záchratu ľudského života. Pri poruche motora sa spaliny z neho dostali do priestoru vozidla. Vodič sa ich nadýchal a stratil vedomie. Vytiahli sme ho, poskytli mu prvú pomoc a previezli člnom na breh, kde sa ho ujali zdravotníci. Tento rok sa takýto prípad, našťastie, nestal.“

Kapitán Erik Chovanec
zástupca riadiaceho cvičenia
22. mechanizovaný prápor Michalovce:
„Mojou úlohou bolo pripraviť a riadiť cvičenie 4a – brodenie tankov a 4b – plavba bojových vozidiel. Na vododrome som už po tretí raz. Najskôr som bol pomocníkom riadiaceho vo veži. Druhý raz som bol rovnako ako dnes v pozícii zástupcu riadiaceho cvičenia. Najzaujímavejší zážitok sa vyskytol počas minulých plavieb, keď jedno vozidlo nabralo vodu. Museli sme ho núdzovo vytiahnuť von. Ale ľudia boli pripravení, akcia prebehla rýchlo a profesionálne. Záchranná a uvoľňovacia skupina zapracovala tak, ako mala.“

Desiatnik Ladislav Ivan
vodič tanku T-72
14. tankový prápor Trebišov:
„Len počas tohto zamestnania som sa so svojím tankom brodil už tri razy. Na čo si musí vodič tanku dávať pozor? V prvom rade sa dobre nasmerovať pri vjazde do vody a potom vo vode držať vytyčený smer, sledovať gyrokompas. Treba dodržiavať stanovenú stabilnú rýchlosť. Ale základom úspechu je dobrá príprava tanku a vodiča pred samotnými brodmi. Jeho súčasťou je aj detailný dohovor s veliteľom tanku pred zamestnaním. Brody prebehli bez problémov.“

Desiatnik Peter Ženčák
vodič BVP
22. mechanizovaný prápor Michalovce:
„Boli to moje prvé plavby. Pred nimi som cítil veľký rešpekt. Nevedel som, ako sa bude vozidlo správať vo vode. Ale keď som vošiel do vody, rešpekt opadol. Najskôr síce prišla veľká vlna, ale vlnolam zaľahol. Mohol som sa plne sústrediť na svoju prácu. Veliteľka vozidla majorka Pastorčáková ma výborne navádzala. Bolo len treba presne sledovať jej pokyny. Úspešne sme zvládli všetky prekážky. S majorkou sme si pred jazdou ujasnili úlohy. Keď som prešiel prvú bójku, tak ma naviedla na druhú, aby som vedel skoordinať vozidlo. Zažili sme aj cvičný zásah a odtiahnutie vozidla na lane z vodnej prekážky.“

Nadporučíčka Lýdia Krupová
starší dôstojník logistiky
22. mechanizovaný prápor Michalovce:
„Boli to moje prvé plavby. Dopadli celkom fajn. Dostali sme hodnotenie 2. Nabudúce, dúfam, že to bude za jedna! Mala som šťastie na skúseného vodiča. Najhoršie to bolo v garáži, vtedy veliteľa vozidla musia presne odhadnúť, kedy zaradiť spätný chod. A to sme celkom dobre neodhadli. Vozidlo išlo ďalej do bráničky svojou zotrvačnosťou.“

Mark Rutte sa stal novým generálnym tajomníkom Severoatlantickej aliancie

Striedanie stráže

Holandský expremiér Mark Rutte sa stal novým generálnym tajomníkom Severoatlantickej aliancie. Vystriedal Nóra Jensa Stoltenberga, ktorý Aliancii šéfoval desať rokov.

Stoltenberg oficiálne odovzdal post Ruttemu 1. októbra na ceremónii v sídle NATO v Bruseli. Nový generálny tajomník poďakoval spojencom za dôveru, ktorú mu prejavili.

V ústrety novým výzvam

„Máš dokonalé predpoklady a skúsenosti na to, aby si sa stal skvelým generálnym tajomníkom. Počas 14 rokov vo funkcii premiéra si ukázal, že vieš, ako dosiahnuť konsenzus. Viedol si štyri rôzne koalície vlád, takže vieš, ako robiť kompromi-

sy... a to sú schopnosti, ktoré sa tu v NATO veľmi cenia,“ povedal Stoltenberg.

Nový šéf NATO vyzdvihol úspechy svojho predchodcu. „Dnes je NATO väčšie, silnejšie a jednotnejšie ako kedykoľvek predtým, a to z veľkej časti vďaka tvojmu vedeniu,“ povedal.

Rutte uviedol, že je odhodlaný pripraviť Alianciu na budúce výzvy. Dodal, že NATO musí splniť sľuby, ktoré dalo Ukrajine, a pomôcť jej vo vojne proti Rusku. Trvalá bezpečnosť v Európe podľa jeho slov nie je možná bez silnej a nezávislej Ukrajiny. Dodal, že Kyjev má v NATO právoplatné miesto.

Stoltenberg bol generálnym tajomníkom Severoatlantickej aliancie od 1. októbra 2014. Počas jeho desaťročného pôsobenia európske členské štáty výrazne zvýšili výdavky na obranu najmä v dôsledku ruskej invázie na Ukrajinu, ktorú Moskva spustila vo februári 2022. NATO sa po ruskej agresii rozšírilo o dovtedy neutrálne Fínsko a Švédsko.

Od klavíra do NATO

Mark Rutte sa narodil 14. februára 1967 v Haagu a v treťom najväčšom meste Holandska žije celý život. Je najmladším zo siedmich detí obchodníka Izaäka Rutteho. V rokoch 1979 až 1985 navštevoval lýceum Maerlant so špecializáciou na umenie. Hoci chcel pôvodne študovať na konzervatóriu a stať sa klaviristom, napokon sa rozhodol pre históriu. Dejiny študoval na najstaršej holandskej univerzite v Leidene, štúdiá ukončil v roku 1992. V rokoch 1992 – 2002 pracoval ako manažér v britskej nadnárodnej spoločnosti Unilever.

Politicky aktívny začal byť už na univerzite. V rokoch 1988 až 1991 viedol hnutie mladých liberálov z organizácie Sloboda a solidarita (JOVD), ktorá sa v roku 2000 stala súčasťou Lu-

dovej strany za slobodu a demokraciu (VVD). V rokoch 1993 – 1997 bol členom predsedníctva tejto stredopravej strany presadzujúcej súkromné podnikanie a ekonomický liberalizmus. V roku 2003 sa stal poslancom parlamentu. Rutte je známy ako politik, ktorý sa dokáže dohodnúť s najrôznejšími aktérmi.

V máji 2006 ho zvolili za predsedu VVD a na jej čele stál až do roku 2023. V roku 2010 dovedol túto konzervatívnu stranu k víťazstvu vo všeobecných voľbách. Na čelo vlády sa postavil prvýkrát v októbri 2010. Stal sa druhým najmladším premiérom Holandska a prvým liberálom, ktorý po 92 rokoch zasadol do kresla predsedu vlády. V ňom zotrval 14 rokov až do júla 2024, čím sa stal najdlhšie slúžiacim holandským premiérom.

V júli pred novembrovými parlamentnými voľbami v roku 2023 vyhlásil, že sa stiahne z holandskej politiky. Vo voľbách zvíťazili pravicoví populisty.

Politik konsenzu, veľký obdivovateľ Winstona Churchila a Margaret Thatcherovej, ktorý jazdil do práce na bicykli, oznámil svoju kandidatúru na post generálneho tajomníka NATO v októbri 2023. Rutteho vymenovanie sa stalo v lete tohto roku formalitou, keď rumunský prezident Klaus Iohannis ako jeho jediný súper nezískal dostatočnú podporu a z boja o post odstúpil.

V júni 2024 rozhodli členské štáty Severoatlantickej aliancie o tom, že Mark Rutte sa stane novým generálnym tajomníkom NATO. „Viem, že nechávam NATO v dobrých rukách,“ napísal krátko na to Stoltenberg na svojom účte na sociálnej sieti X.

Investície a inovácie

Nový generálny tajomník NATO Mark Rutte chce vo funkcii udržať pohromade transatlantické partnerstvo, presvedčať spojencov, aby zvýšili výdavky na obranu a pokračovať v podpore Ukrajiny vrátane jej ambícií vstúpiť do Severoatlantickej aliancie.

Pred 57-ročným Ruttem stoja veľké výzvy a bude potrebovať všetky svoje schopnosti, aby udržal pohromade transatlantické partnerstvo. Sťažiť túto úlohu mu môže prípadné víťazstvo Donalda Trumpa v amerických prezidentských voľbách.

Tiež bude musieť presvedčiť európskych spojencov, aby zvýšili svoje obranné výdavky aspoň na dohodnutý základ dvoch percent národného rozpočtu. Takéto výzvy z jeho strany môžu vyznieť neúprimne, pretože Holandsko počas jeho 14 rokov v kresle premiéra tento stav nikdy nedosiahlo.

Rutte má zodpovednosť aj za to, aby Aliancia aj naďalej pevne podporovala Ukrajinu, a to aj napriek výhradám lídrov, akým je maďarský premiér. Viktor Orbán vyhlásil, že jeho

krajina bude členom, ale „nie účastníkom“ operácií Severoatlantickej aliancie za jej hranicami.

Nový šéf Aliancie počas krátkej ceremónie preberania funkcie od Jensa Stoltenberga povedal, že jeho tromi hlavnými prioritami bude udržať NATO silné, zachovať podporu pre Ukrajinu a posilniť partnerstvá s inými krajinami a regionálnymi mocnosťami, ako je Európska únia, lebo globálna bezpečnosť „musí byť tímovým úsilím národov celého sveta“.

„Investície a inovácie sú potrebné na to, aby zaistili, že naša obrana zostane efektívna a dôveryhodná. Neexistuje žiadna bezplatná alternatíva, ak máme čeliť výzvam, ktoré nás čakajú,“ opísal situáciu.

Priblíženie Ukrajiny k NATO považuje za jednu z kľúčových priorit Aliancie. Nezabudol spomenúť ani zostrelenie letu MH17 spoločnosti Malaysian Airlines z roku 2014 ako dôkaz toho, že vojna s Ruskom sa neobmedzila len na ukrajinské obete. V zostrelenom lietadle dve tretiny z 298 cestujúcich a posádky boli Holanďania.

Holandské vyšetrovanie potvrdilo, že lietadlo zasiahla ruská strela zem-vzduch zo systému BUK odpálená z Doneckej oblasti, kde pôsobili proruskí povstalci. Pochádzal z 53. protiletadlovej raketovej brigády v ruskom meste Kursk, kam sa po zostrelení lietadla vrátil.

„Bez silnej nezávislej Ukrajiny nemôže byť v Európe žiadna bezpečnosť. Miesto Ukrajiny je v NATO,“ povedal Rutte.

TASR, aš

Foto: NATO, SITA

„Investície a inovácie sú potrebné na to, aby zaistili, že naša obrana zostane efektívna a dôveryhodná.

Neexistuje žiadna bezplatná alternatíva, ak máme čeliť výzvam, ktoré nás čakajú.“

Mark Rutte
generálny tajomník Severoatlantickej aliancie

Návrat FIRE RESCUE

Vo výcvikových zariadeniach Centra výcviku Lešť sa od 14. do 18. októbra konalo medzinárodné cvičenie Fire Rescue 2024. Podľa náčelníka odboru logistiky veliteľstva vzdušných síl Zvolen plukovníka Olivera Straku, ktorý cvičenie riadil, hlavným cieľom bolo precvičiť a zosúladiť činnosť zasahujúcich hasičských družstiev pri špeciálnych činnostiach a záchranných prácach.

Pod vplyvom pandémie a ďalších udalostí sa v posledných rokoch tradícia spoločných cvičení slovenských a českých hasičov vzdušných síl prerušila. V tomto roku sa však obnovila. Radosť z toho neskrýva ani plukovník Straka a podplukovník Ladislav Krech, náčelník služby požiarnej ochrany sekcie logistiky Ministerstva obrany Českej republiky.

Slováci a Česi spolu

„Sme radi, že cvičenie má medzinárodný rozmer. Zúčastňujú sa na ňom aj príslušníci hasičských jednotiek našich vzdušných síl a Armády Českej

republiky. Cvičenie pomohlo prehĺbiť schopnosť veliteľov zásahov pri velení, riadení a vytváraní štábu zásahu. Preverilo súčinnosť zasahujúcich hasičských družstiev a záchranných zložiek počas zásahov s hromadným postihnutím osôb. Účastníci si vymenili skúseností pri plnení úloh na odstraňovaní následkov nevojenských hromadných nehôd, živelných katastrof a ekologických havárií s účasťou zložiek Integrovaného záchranného systému MV SR,“ spokojne konštatuje plukovník Straka.

Slovenskí a českí hasiči museli spoločne so záchranármi a zdravotníkmi z veliteľstva vojenského zdravotníctva

a Rýchlej zdravotnej pomoci Bratislava zvládnuť následky pádu lietadla do obytnej zóny, prehĺbili si návyky a postupy pri zásahu v požiarnej domoch a skladišti. Ale aj pri odstraňovaní následkov hromadného nešťastia na železnici a nehody cisterny prevážajúcej nebezpečnú látku. Aj pád vrtuľníka Mi-24 do dopadovej zóny leteckej strelnice poriadne preveril pripravenosť všetkých zasahujúcich. Medzinárodná spolupráca sa naplno prejavila pri zásahu zmiešaných slovensko-českých vojenských hasičských družstiev pri zdolávaní požiaru viacpodlažnej budovy a vyhľadávaní osôb vo výrobnom objekte. Zástupca ria-

diaceho cvičenia podplukovník Ladislav Krech aj na tomto prípade zdôraznil význam cvičenia pre prípadný spoločný zásah slovenských a českých vojenských hasičských jednotiek.

„Ukázal nám, aké zásahové postupy používajú české a slovenské vojenské hasičské jednotky, aj ako ich zosúladiť. Rovnako aj v oblasti používanej hasičskej techniky a výbavy. Fire Rescue je veľmi prospešné cvičenie pre obe strany,“ konštatoval podplukovník Krech.

Užitočná skúsenosť

V úlohe figurantov aj tento rok pôsobili študenti záchranárstva z banskobystrickej Slovenskej zdravotníckej univerzity. „Je to pre nich jedinečná príležitosť oboznámiť sa s budúcou prácou. Vlastne si trénujeme svojich ľudí do budúcnosti. Čím viac chýb urobia účastníci cvičenia, tým viac sa študenti, ale aj my všetci naučíme,“ hovorí Ján Šimko zo Záchrannej zdravotnej služby Bratislava, regionálny vedúci záchranár pre banskobystrický kraj. Aké chyby boli najčastejšie? „Je to správna kalkulácia pri zásahu. Vedieť si predstaviť, koľko personálu mám, koľko pri záchrane budem potrebovať. Reálne sa precvičil systém spoločného pôsobenia jednotlivých zložiek integrovaného záchranného systému s ich vojenskými kolegami.“

Študenti, budúci záchranári, činnosťou a presvedčivými imitáciami otvorených rán vytvárali psychický tlak na záchranárov pri poskytovaní predlekárskej pomoci a triedení ranených. Z rumoviska po páde lietadla, kde ešte horeli trosky leteckej techniky a stúpali

hustý dym, sa ozývali srdcervúce výkriky: „Ja ešte žijem, nezabudli ste na mňa? Pomoc, som zavalený pod troskami, zachráňte ma!“ Napriek tomu hasiči i zdravotníci situáciu zvládali. Ocenil to aj Ján Šimko, ktorý viedol civilných záchranárov.

Zástupca riadiaceho cvičenia, major Ján Húšťava z veliteľstva vzdušných síl pripomína, že od posledného spoločného cvičenia v roku 2019 nastala prirodzená obmena personálu na oboch stranách. Preto sa rozhodli zopakovať základné prvky z minulých spoločných cvičení. Aby si ich osvojili aj nováčikovia. S týmto postupom súhlasí aj český kapitán Josef Řeháček, ktorý má na starosti zabezpečovanie jednotiek požiarnej ochrany AČR. Pripomína, že za českú stranu sa na cvičení zúčastnili príslušníci hasičských jednotiek vzdušných síl, vojenských výcvikových priestorov, muničných skladov a základní.

Na činnosť cvičiacich dozeral tím rozhodcov. Hlavným rozhodcom bol majster požiarnej ochrany GŠ AČR Ladislav Havlena. „Mám na starosti tím rozhodcov zo Slovenska i Čiech. Pozorovali a hodnotili sme kvalitu a správnosť zásahu cvičiacich. Sme susedné krajiny, partneri v EÚ a NATO, preto môže nastať potreba spoločného zásahu pri krízových situáciách. Musíme byť pripravení,“ konštatuje a vyjadruje

plnú spokojnosť s prácou svojho tímu. Jeho súčasťou bol aj rotmajster Marcel Kováčik z veliteľstva vojenského zdravotníctva. „Je to moje prvé cvičenie v tejto pozícii. Mám za sebou misiu ISAF v Afganistane a práve som sa vrátil z misie UNFICYP na Cypre, kde som pôsobil ako medik v medzinárodnom tíme. Mám aj skúsenosti z cvičení s českými kolegami – zdravotníkmi na Slovensku i v Čechách. Fire Rescue bola pre mňa ďalšia užitočná skúsenosť.“

Ciele splnené!

Šéf civilných záchranárov na cvičení Ján Šimko zdôraznil, že najväčším prínosom cvičenia bolo zosúladenie postupov a koordinácia jednotlivých zložiek, ktoré pri hromadných nešťastiach zasahujú. Aby vedeli o sebe navzájom, o svojich možnostiach a schopnostiach. Aby bola zosúladená činnosť od veliteľa zdravotníckeho zásahu, cez veliteľa triedenia, hniezd ranených, až po veliteľa odsunu. Aby vedeli správne koordinovať činnosť, spolupracovať. „Ide o to, aby sme v čo najkratšom čase zachránili čo najviac osôb. To je náš cieľ!“

„Som rád, že ciele cvičenia sa podarilo splniť. Precvičili sme a zosúladiť činnosť hasičských družstiev pri špeciálnych činnostiach a záchranných prácach počas zásahov, prehĺbili schopnosť veliteľov pri velení, riadení a vytváraní štábu zásahu, precvičili sme súčinnosť hasičských družstiev a záchranných zložiek počas zákroku s hromadným postihnutím osôb,“ spokojne konštatoval riadiaci cvičenia plukovník Straka.

Jozef Žiak • Foto: autor

Levické ponaučenia

V priestoroch Centra výcviku Leš s bojovou strelbou a podporou systému MILES 2000 sa začiatkom októbra uskutočnilo práporové taktické cvičenie 13. ťažkej mechanizovanej práporovej skupiny.

Aktérmi cvičenia s témou Ťažká mechanizovaná práporová skupina počas útoku úplnou prípravou boli predovšetkým príslušníci 13. mechanizovaného práporu Levice. Veliteľ 1. mechanizovanej brigády Topoľčany, do zostavy ktorej levický prápor patrí, plukovník gšt. Štefan Acsai pripomína, že úlohou cvičenia bolo preveriť pripravenosť veliteľstva 13. ťažkej mechanizovanej práporovej skupiny plánovať a riadiť ofenzívne operácie umožňujúce aktivity a veliť predurčeným jednotkám, overiť štandardné operačné postupy počas vedenia operácií, ako aj preveriť spôsobilosť koordinácie manévru a palieb.

Realita preverila prípravu

Cvičiacie jednotky si preverili pripravenosť plniť úlohy vysokej intenzity na taktickej úrovni. Najmä plánovanie a organizovanie presunu (pochodu), vytvorenie zostavy na presun (pochodového prúdu), riadenie presunu, činnosť po dosiahnutí pozície na útok, ale aj vytvorenie bojovej zostavy, činnosť pri narazení na nepriateľa a pri útoku. Okrem toho sa zamerali aj na prieskumné úlohy, zber informácií, palebnú podporu, monitorovanie radiačnej a chemickej situácie, spracovanie hlásení, ženijnú a logistickú podporu počas vedenia operácií či aktivity civilno-vojenskej spolupráce.

Veliteľ brigády približuje jednotlivé fázy cvičenia: „V prvej fáze išlo o plánovanie na taktickej úrovni na stupni prápor s pridelenými súčasťami a prípravu na vedenie boja. Vtedy sa uskutočnil prieskum, taktické presuny jednotiek a zaujatie priestorov

či prekročenie jednotiek smerom vpred pri plnení ďalších úloh v súčinnosti s jednotkami mnohonárodnej brigády dislokovanej na Slovensku. V druhej fáze sa preverilo vedenie ofenzívnych operácií. Najväčší dôraz bol na bojových streľbách, ovládnutí a zabezpečení objektu. V tejto fáze prebiehala aj reorganizácia a konsolidácia, vrátane logistickej a zdravotníckej podpory. A posledná tretia fáza v podobe skráteného plánovacieho procesu bola zameraná na prípravu a vykonanie útoku v zastavanom priestore s podporou systému MILES 2000.“

Chýba personál

Levický prápor sa podľa veliteľa podplukovníka Miroslava Osifa, ktorý útvaru velí od prvého mája 2023, na cvičenie pripravoval dlhodobo. Veliteľ brigády zdôrazňuje, že velenie práporu preukazuje vysokú úroveň profesionality. Príslušníci útvaru boli dostatočne motivovaní a pripravení na vrcholné zamestnanie výcvikového roka. „Samozrejme, že na tejto ceste prápor čelil niekoľkým závažným výzvam, ako napríklad dlhodobá nedostupnosť vhodných výcvikových priestorov. Tak, ako aj zvyšok ozbrojených síl, prápor pociťuje nedostatok personálu. Jeho naplnenosť je iba na úrovni 60 percent. Posledné taktické cvičenie práporu sa uskutočnilo v roku 2020. Podľa môjho názoru sú takéto cvičenia potrebné, aby sa udržala úroveň vycvičenosti veliteľov, štábu a príslušníkov práporu,“ poznamenáva veliteľ brigády plukovník Acsai.

A ako hodnotí previerku pripravenosti svojho útvaru jeho veliteľ podplukovník Osif? Hodnotenie taktického cvičenia

s bojovou strelbou sa podľa neho skladá z dvoch častí a to zo streleckej a taktickej. V streleckej časti dosiahli Levičania výborné hodnotenie.

Náročné výzvy

„Delostrelecké jednotky, strelci - operátori bojových vozidiel pechoty, aj pešiaci sa snažili zo všetkých síl. V taktickej časti to už však také ružové nebolo. Tu sa prejavila dlhodobá absencia kvalitného výcvikového prostredia. Jednotky práporovej skupiny absolvovali prípravu na toto zamestnanie vo vlastných posádkových výcvikových zariadeniach. Intenzívny výcvik v Lešti sa podarilo absolvovať len v trvaní štyroch dní, čo sa odrazilo v nedostatku koordinácie medzi jednotlivými prvkami, aj v celkovej zladenosti jednotiek. Dosiahnuté hodnotenie taktickej časti bolo dobré. Na základe týchto dvoch hodnotení bola stanovená celková známka dobre. Za dosiahnuté výsledky sa nemusíme hanbiť. Podmienky, v ktorých sa cvičilo, boli veľmi náročné. Časový tlak, stupňovanie náročnosti úloh, ale aj vrtochy počasia dali vojakom poriadne zabráť. Teraz bude nasledovať fáza stand by, keď bude našou úlohou udržať spôsobilosti skupiny na prípadné nasadenie,“ pripomína podplukovník Osif

Na úspechu práporového taktického cvičenia sa podľa jeho slov významnou mierou podieľal náčelník štábu major Marek Žáčik, veliaci poddôstojník práporu nadrotmajster Tomáš Janovič i náčelník operačného oddelenia kapitán Filip Mahút. Ale vlastne všetci účastníci cvičenia Levica 2024.

Spolupráca so Španielmi

Veliteľ práporu mal vo svojej podriadenosti aj pridelené súčasti. „Veľmi pozitívne hodnotím príležitosť veliť práporovej skupine ako kohéznemu celku, vrátane všetkých pridelených súčastí,“ konštatuje. Počas plánovania a riadenia stanovených operačných úloh patrila hlavná pozornosť ofenzívnym aktivitám, ako aj operácii v zastavanom priestore. Levičania integrovali použitie bezpilotných prostriedkov v zostave prieskumnej čaty. Vďaka tomu sa im podarilo významným spôsobom minimalizovať nasadenie ďalších prieskumných senzorov. „Pozitívnym faktorom bola medzinárodná spolupráca so španielskou protidronovou jednotkou C-UAS, ktorá bola v mojej zostave. Všetky operačné úlohy sme splnili na vysokej úrovni, k čomu prispeli aj výborné výsledky bojovej strelby,“ pripomína veliteľ práporu.

Cvičenie bolo významným impulzom aj pre velenie topolčianskej brigády. Jej veliteľ pripomína: „Skončila sa pre nás jedna etapa a už sa pripravujeme na nasledujúce práporové cvičenie. Tentoraz s 12. mechanizovaným práporom Nitra v máji budúceho roku, počas cvičenia Slovenský štít. Poučenie pre nás je, že musíme zmeniť najmä spôsob prípravy jednotiek. Chceme im umožniť prípravu v Lešti už od stupňa čata, nie až v záverečnej fáze, ako v prípade levického práporu. To sa nám neskôr určite vráti a umožní posúvať latku náročnosti vyššie,“ zdôrazňuje veliteľ 1. mechanizovanej brigády Topolčany plukovník gšt. Štefan Acsai.

Jozef Žiak • Foto: autor, 1. mb

Plk. Acsai (vpravo) ďakuje pplk. Osifovi za výsledky, ktoré levický prápor dosiahol

Zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR a najdlhšie slúžiaci vojak OS SR
generálporučík Ľubomír Svoboda:

Slušnosť, zanieťenie, lojalita

Generálporučík Ľubomír Svoboda si obliekol vojenskú rovnošatu vo Vojenskom gymnázii v Banskej Bystrici už v auguste 1976 ako štrnásťročný. Po 48 rokoch je najdlhšie slúžiacim vojakom našich ozbrojených síl.

Vedeli ste o tom?

Samozrejme, že si to uvedomujem (smiech). Aj preto som prijal rozhodnutie, že tento rok je už čas skončiť a prenechať miesto mladším.

Čo vás motivovalo k službe v armáde?

Niektorí, o rok starší kamaráti z našej Základnej deväťročnej školy v Starej Turej, odišli do vojenských škôl. Zdalo sa mi to ako dobrý nápad s príchutou dobrodružstva. Začiatky boli kultúrnym šokom. Rodičia ma ubezpečili, že ak by som si dal čelom vzad, držia mi miesto na elektrotechnickej priemyslovke v Starej Turej. Očakávali, že to bude moja cesta. No povedal som si, že to by pre mňa bola potupa. Zaľal som sa a po roku už bolo všetko v pohode.

Ako ste sa stali vojenským letcom?

Úprimne? Žiak som bol dobrý, vrátane matematiky a fyziky, ale nebol som žiadny veľký športovec a po zdravotnej stránke som si myslel, že na to nemám. No keď nás v tretom ročníku zobrali na Vysokú vojenskú školu pozemného vojska do Vyškova, tak som si povedal, že sem ma nikto nedostane. Nikdy som nebol žiadny vzor v poradovej príprave, občas som sa vyskytol medzi problémovými. Ostávala mi tretia možnosť: auto-

matizácia velenia alebo protivzdušná obrana v Liptovskom Mikuláši. Medzitým sa však z Ústavu leteckého zdravotníctva v Prahy vracali nádejní letci, všetko skvelí športovci, pričom kladný výsledok mal tak ľedva jeden z ôsmich. Už nebol nikto na rade, keď sme si so spolužiakom Ivanom Húlekom, neskorším špičkovým stíhacím pilotom MiG-29, povedali, že do Prahy predsa len vyrazíme. Lebo minimálne to bude pekný trojdňový výlet. Uspeli sme. S tým, že ja som si už vtedy dal podmienku pripravovať sa za pilota dopravného lietadla.

Po troch rokoch od promócií ste sa stali jedným z najmladších kapitánov vojenského dopravného lietadla, v dvadsiatich siedmich ste mali hodnosť kapitán a v roku 1989 ste už boli učiteľom lietania na L-410 v 3. leteckom školskom pluku v Piešťanoch. Takže s rozbehom svojej kariéry ste boli spokojný ešte v čase Československej ľudovej armády. Po promóciách som nastúpil k 10. leteckej armáde – do dopravného pluku Mošnov na lietadle L-410. Päť rokov po sebe som si vždy do konca februára dával žiadosť o premiestnenie na Slovensko. V októbri mi zakaždým prišlo zamietnutie. Nie, že by mi tam bolo zle, dostali sme prvý byt, mali sme prvé dieťa, ale

stále som mal v podvedomí, ako to bude, keď my s manželkou budeme rozprávať po slovensky a naše deti po česky. To som nemohol akceptovať. Keď videli, že to myslím vážne, ponúkli mi lukratívne miesto s bytom v Prahe, ale ani to u mňa neprichádzalo do úvahy. A áno, ako kapitánovi lietadla mi dali dôveru relatívne skoro, hoci som mal biedny nálet – iba okolo 600 hodín. O to väčší som mal rešpekt a poctivejšie som sa pripravoval na každý let. Mošnov mi však ako bojový útvar dal veľmi veľa. Cvičili sme pri všetkých poveternostných podmienkach a krízových situáciách, čo sa mi v školskom útware veľmi zišlo.

Ako mladý kapitán Ľubomír Svoboda vnímal zmenu spoločenských pomerov v roku 1989?

Bola to zaujímavá éra, nikto nevedel, čo nás čaká, kam to bude smerovať. Človeku až postupne dochádzalo, ako to fungovalo. Prečo napríklad od nás mladých bočia viacerí starší chlapi. Až neskôr sme zistili, že po roku 1968 boli kvôli protestom proti okupácii vyhodení zo strany, zastavili im postup, ale keďže to boli špičkoví letci, nechali ich slúžiť. Pričom oni už nedôverovali nikomu. Bolo by toho viac, ale pre mňa bolo najdôležitejšie, že z armády odišli politurci. Teda zástupcovia veliteľov pre veci politické, ktorí mali vždy plné ústa budovateľských fráz, ale za nič reálne nezodpovedali, hoci v konečnom dôsledku ich rozhodnutie malo väčšiu váhu, ako slovo veliteľa. Ich odchod nebol taký rýchly, ako by sa zdalo, no o to viac si treba vážiť, že ozbrojené sily ostali mimo politického súperenia. Iste, je prirodzené, že rešpektujeme vládu, ktorá si občania zvolia v slobodných voľbách, ale stranícke vplyvy sú mimo vnútroarmádneho života, čo si treba vážiť a čo treba rešpektovať.

Po vzniku samostatnej Armády SR ste ako jeden z prvých vycestovali študovať na Západ. Spomeňme Kanadu, Veľkú Britániu, Francúzsko, Nemecko, Nórsko či USA. Brali ste to ako príležitosť spoznať svet, alebo investíciu do kariéry budúceho generála?

O kariere generála sa mi ani nesnívalo (smiech). Iste, nemali sme k nim ďaleko. V 90. rokoch sme lietali pre Veliteľstvo východného vojenského okruhu a neskôr Generálny štáb Armády SR v Trenčíne a generálov som mal na palube každú chvíľu. No stále som bol bežným dôstojníkom, ktorý si síce občas vedel som tak trochu rebelantsky

povedať svoje, ale čo sa týka lietania, tu som sa sústredil najlepšie, ako som vedel. Pomohlo mi to, že už na gymnáziu v Banskej Bystrici, ako aj na vysokej škole v Košiciach, som mal angličtinu. Vtedy ju síce nebral nikto vážne, ale kto chcel, ten sa učil. No a keď sme začali lietať na západ a dva či tri dni sme čakali, nikdy som sa niekde „nezašil“. Vždy som sa snažil debatovať s anglicky hovoriacimi letcami, spravidla aj pri zdravom nápoji (smiech). Takže keď prišla v roku 1996 ponuka študovať na Kráľovskej leteckej akadémii, poslali ma v Bratislave na British council na preskúšanie. Test som urobil v ekvivalente Stanag 3 v podstate ako samouk, lebo v armáde som nikdy na žiadnych jazykových kurzoch nebol. No a tie školy som vždy bral ako zvýšenie si odbornosti. Keďže som však veľa čítal knižky o Royal Air Force, tá britská akadémia bola pre mňa naozaj wau!

Čo bolo najzložitejšie, keď ste postupovali po stupienkoch vojenských funkcií?

Po rozdelení republiky prichádzalo do Piešťan zo západného okruhu veľa ambiciózných ľudí. Boli to aj plukovníci, ktorí mali ako stíhači nalietané obrovské hodiny. Pred nami bola výzva vycvičiť či preškoliť ich na dopravné lietadlá. To totiž nie je ani zďaleka to isté. Niektorí sa hneď tlačili na ľavé kapitánske sedadlá, či do pozícií v dopravnom vojenskom letectve. Ako mladý veliteľ dopravného krídla a neskôr zástupca veliteľa základne som musel odolávať veľkým tlakom a skladal som posádky lietadiel s veľkým ohľadom na skúsenosti a profesionalitu pilotov. Čelil som dokonca obvineniam, že si vytváram nejakú mafiu. Ja som však vytváral čo najbezpečnejšie prostredie na lietanie. Skutočnosť, že sme vtedy v Piešťanoch nemali žiadnu nehodu svedčí o tom, že naša trpezlivosť a nároky boli na mieste. Celý život som sa riadil príslovím, ako sa ty správaš k ľuďom, tak sa oni správajú k tebe. Môžete sa aj sklamať, iste, ale vo všeobecnosti to platí. Nemám však na generála Daniela Zmeka, lebo on je úžasný diplomat, pričom ja viem zvýšiť hlas oveľa skôr. Zložité sú aj chvíle, keď treba robiť nepopulárne opatrenia. No pri zachovaní potrebnej miery bezpečnosti a disciplíny som sa snažil nikomu neublížiť.

Nechceli ste niekedy hodiť flintu do žita?

Nechcel. Najhoršie bolo, keď som zo zdravotných dôvodov vo veku 42 rokov už nemohol lietať. No letectvo ma bavilo nielen ako pilota – a baví ma dodnes.

Na čo ste za tie roky ako vojak najviac hrdý?

Ťažko povedať. Takto som nikdy nerozmýšľal (smiech). Ale dobre: sú to lietadlá F-16. Nehovorím, že som v tomto prípade hrdý len na seba. Ved' pri rozhodovaní

o nákupe nových lietadiel bol kolektív skvelých profesionálov. No za top moment, pri ktorom som bol ako veliteľ našich vzdušných síl, to považujem aj preto, lebo na nové stíhacie lietadlo som čakal dvadsaťpäť rokov. Pravdaže – prileteli dva dopravné Spartany, fajn. Prišli vrtuľníky Black Hawk, super. Ale F-16 je oveľa viac, ako čerešnička na torte. MiG-29 bolo krásne lietadlo. Lenže málokto si uvedomuje, čo všetko znamenalo udržať ho vo vzduchu. Ako to bolo drahé, ako to bolo komplikované z hľadiska logistiky a ako rýchle z hľadiska zbraňových systémov a avioniky zastarali a aké to bolo všetko okolo nich neperspektívne. Ono to pritom býva tak, že väčšina materiálov, ktoré idú na rokovanie vlády, je predrokováných a vláda to už len schváli. No zasadanie vlády, na ktoré som bol prizvaný popri ministrovi obrany Petrovi Gajdošovi, sa nieslo v inom duchu. Ešte na chodbe mi povedal, že bohvie, ako to dopadne. Či sa vláda premiéra Petra Pellegriniho rozhodne pre Gripeny, či to budú F-16, a či vôbec...

Ako sa ty správaš k ľuďom, tak sa oni správajú k tebe. Môžeš sa aj sklamať, ale vo všeobecnosti to platí.

Aké boli vaše argumenty?

Argumentoval som, že ozbrojené sily sa vždy pripravujú predovšetkým na najhorší variant – a nie sú to ani záplavy, ani lesné požiare, ale je to vojna. Preto nechceme kupovať stíhacie bojové lietadlo na Air Policing, alebo na mierovú misiu, ale na boj. A tu je F-16 výkonnejšia a lepšia. Čiže za podobné peniaze môžeme mať lepšie lietadlo pre najhorší scenár. Poviem to tak, keby vláda vtedy po mojom grilovaní zahlasovala za Gripen, aj tak by sme s ministrom odchádzali spokojní. No skutočnosť, že všetci členovia vlády jednohlasne zahlasovali za F-16, ktorú som obhajoval, bola veľká vec. Aj je a aj bude. Tak pre naše ozbrojené sily, ako aj pre Slovensko.

To bol však len začiatok...

Musíme dobudovať infraštruktúru, musíme permanentne cvičiť personál, pochopiť a zžiť sa s tým, čo všetko toto lietadlo dokáže a udržať ho vo vzduchu. Tak, aby boli peniaze daňových poplatníkov zhodnotené na to, kvôli čomu sme tieto lietadlá kupovali. Je to práca na ďalších 25 či 30 rokov.

Čo odporúčate mladým vojakom pri šarte ich vojenskej kariéry?

Každý má svoje vízie a podľa toho sa správa. No pokiaľ sa rozhodne robiť toto povolanie, mal by ho robiť poriadne. Mal by rátať s tým, že jeho život bude dynamický. Veľmi ťažko niekto niečo dokáže, keď považuje zaťažku presunúť sa z bodu A do bodu B. Viem, niekedy je to zložité. A nie každý má ambíciu kariérne stúpať. Mal som kolegov pilotov, ktorí nechceli veliť ani letke. Lietanie im stačilo k spokojnosti a zostali kvalitnými pilotmi. Tu však, samozrejme, treba vnímať, čo potrebujú ozbrojené sily. To je prvoradé. No a keďže univerzálna rada neexistuje, treba sa správať slušne ku kolegom, vzdelávať sa, cvičiť, vykonávať svoju robotu so zaujatím a byť lojálny k ozbrojeným silám, aj k Slovenskej republike. Potom to prináša ovocie.

Ženili ste sa už pred štátnicami...

Podpora v rodine je nielen pre vojaka veľmi dôležitá. Áno, s jednou manželkou som celý život, máme dve deti, štyri vnúčatá a aj preto som v tomto smere maximálne spokojný a vďačný.

V akom stave sú ozbrojené sily pri vašom novembrovom odchode a čo im želáte?

Sú v stave obrovskej transformácie. Za jeden a pol funkčného obdobia, ktoré má za sebou náčelník generálneho štábu generál Daniel Zmeko, sa urobilo po pomerne dlhom období stagnácie veľmi veľa. V súčasnosti sú investície do ozbrojených síl mimoriadne. Prebieha viacero modernizačných programov. Velenie si však veľmi dobre uvedomuje, že kúpiť obrnené vozidlo či lietadlo je len prvým krokom na dlhej ceste. Treba sa ich naučiť používať, spracovať programy výcviku, udržiavať – a v prípade potreby bojovať. To je neskutočný objem práce, ale je to neporovnateľne lepšie, ako len vegetovať a prežívať. No a hoci sme ako vojaci pripravovaní na boj, ozbrojeným silám želám, aby slúžili a zdokonaľovali sa v mieri. Aby boli vojaci medzi sebou ústretoví a žičliví, aby nestrácali zanieťenie, aby im služba v uniforme prinášala zadosťučinenie. Máme za sebou dlhú etapu pokoja, keď sme si mysleli, že to, čo sa aktuálne deje neďaleko od nás, už nebude nikdy možné. O to viac by si mala aj naša slovenská spoločnosť uvedomiť dôležitosť vlastných ozbrojených síl. Zároveň je dôležité, aby sme my, vojaci, nikdy nesklamali dôveru ľudí, ktorú máme, z ktorej sa tešíme. Osobne som sa o to snažil aj ja – a či sa mi to podarilo, to posúdia iní. Ďakujem všetkým, ktorých som na tomto svojom dlhom vojenskom „lete“ stretol, za priateľstvo, kolegiálnu a spoluprácu. Nech sa vám darí. Slúžim vlasti!

Pavol Vitko • Foto: Jakub Neubauer

TÉMA

Radovan Hudák, Robert Kaliňák, predseda pracovnej skupiny NIAG Ron Nulkes, prezident slovinskej obrannej asociácie Boštjan Skalar, podpredsedníčka NIAG Tuija Karanko, riaditeľ pre EÚ a NATO zo spoločnosti Indra Pablo González a Philippe Chemoul z Airbusu (v pozadí Zuzana 2)

Industry Day a ďalšie špeciálne dni

„Chceme oživiť tradičnú produkciu špeciálnej techniky, ktorou bolo Slovensko známe, a veríme, že sa nám podarí vybudovať moderné spoločnosti a poskytovať pracovné príležitosti s nadštandardnými platami pre široký okruh ľudí,“ povedal podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák na prezentácii slovenského obranného priemyslu, kde boli prítomní zástupcovia všetkých krajín Severoatlantickej aliance.

Popri raketomete RM 70/85 strieľala aj 152 mm samohybná kanónová húfnica vzor 77 Dana, 155 mm samohybná kanónová húfnica Eva M1, 98 mm ťahaný mínomet vz. 97 či samohybný mínomet AM 120 zo ZTS Dubnica nad Váhom

Industry Day sa konal 1. októbra vo Vojenskom technickom a skúšobnom ústave Záhorie (VTSÚ) a bol súčasťou bratislavského rokovania NATO Industrial Advisory Group (NIAG). „NIAG pôsobí v rámci aliančnej Konferencie národných riaditeľov pre vyzbrojovanie od roku 1968. Združuje kľúčových predstaviteľov zväzov obranného priemyslu jednotlivých krajín a rieši priemyselné problémy, ktoré sa dotýkajú celej Aliancie. Najmä v predbežnej fáze jednotlivých projektov, aby nikto nemohol získať konkurenčnú výhodu,“ uviedol Radovan Hudák, slovenský predstaviteľ v NIAG. „Na dvojdnovom plenárnom rokovaní NIAG sa zúčastnilo približne 120 delegátov a na tento predsunutý tretí deň ich prišlo do stovky,“ sumarizoval Juraj Mrenica, národný riaditeľ pre výskum a technológie zo sekcie modernizácie, ktorý riadi aj oddelenie medzinárodnej spolupráce v oblasti vyzbrojovania. „Je to mimoriadny počet, väčší, ako na podobných prezentáciách býva zvykom, a to niektorí sa ospravedlnili z rokovania a prišli len na Industry Day,“ dodal R. Hudák, ktorý môže porovnávať, nakoľko v NIAG pôsobí tri roky.

Delostrelectvo vpred!

„Máme tu celú sériu našich húfníc, od pôvodnej Dany, ktorá sa vyvíjala v 70. rokoch, cez Zuzanu 2000, Zuzanu 2, ako aj Evu

a Evu M2, čo sú vlastne ľahšie verzie húfnice. To našich partnerov zaujalo, pretože taká škála húfníc na pomer k veľkosti krajiny, ako je Slovensko, je naozaj výnimočná,“ uviedol R. Kaliňák. Strelbou sa predstavil aj nový automatický moderný 120 mm mínomet zo ZTS špeciál Dubnica nad Váhom. „Oproti náboju do húfnice, ktorý stojí podľa vzdialenosti dostrelu od päť do osem tisíc eur, mína do mínometu stojí od 800 do 1 000 eur. Pochopiteľne, oproti húfnici, ktorá dostrelí až 45 kilometrov, má dostrel 10 až 12 kilometrov, ale je to výborný prostriedok na podporu pozemných vojsk,“ porovnal minister. Zdôraznil aj výrobu munície: „V segmente delostreleckej munície, o ktorú je medzi našimi partnermi záujem, sa postupne stávame, takpovediac, veľmocou aj preto, lebo budeme schopní produkovať celú výrobnú reťaz – od strelného prachu až po samotnú strelu,“ priblížil minister. „To je základný krok, aby sme boli v produkcii spomenutej munície sebaističní pre naše ozbrojené sily a ďalšie kapacity môžeme ponúknuť našom partnerom. To isté platí o húfniciach a mínometoch,“ povedal Robert Kaliňák. „Pred vojnou veľa ľudí odsúvalo delostrelectvo na vedľajšiu koľaj, ale to sa ukázalo ako omyl. Veď skoro dve tretiny bojových vozidiel bolo zničených následkom delostreleckej paľby. Dôležitosť delostrelectva je mimoriadne vysoká,“ konštatoval Rado-

Ložiská, pušky, drony

Ľudovít Franci

„Naša priemyselná skupina vyrába špeciálne ložiská pre uloženie veží a elevačných systémov pre tanky, bojové vozidlá pechoty a ďalšie zbrane, pričom v tejto oblasti dodávame pre zbrojársku výrobu v Európe a severnej Amerike približne 90 % uvedených ložísk,“ uviedol Ľudovít Franci, riaditeľ Thysskrupp Rothe Erde PSL Slovakia Považská Bystrica. Ide o dvanaásť fabrík po celom svete, pričom na ložiskách tej považsko-bystrickej sa točí veža TURRA, sú v Zuzanách a ďalších slovenských zbraňových systémoch. „Z nášho obratu 100 miliónov tvorí produkcia pre špeciál na Slovensku a v zahraničí asi

MSM Group a slovenská munícia

Robert Kaliňák a Carlos Felix, prezident portugalskej asociácie obranného priemyslu

van Hudák. „Čo sa týka vojakov, delostrelectvo určite nebolo v tieni nášho záujmu. My sme stále hovorili, že musíme prejsť na moderné 155-milimetrové kalibre, že musíme pokračovať vo vývoji od Zuzany 2000 k Zuzane 2, ktorú potrebujeme dostať do ozbrojených síl,“ povedal náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko a dodal: „Áno, niektorí, čo sa prezentujú ako odborníci, mali na budúcnosť delostrelectva iný názor, ale znova sa ukázalo, že ľudí, ktorí obliekajú uniformu nielen preto, aby ju nosili, ale aby rozumeli súvislostiam a trendom, treba počúvať, ako zabezpečovať obranyschopnosť Slovenskej republiky. Preto posilňovanie predovšetkým domácej produkčnej základne v oblasti aj húfnic, raketometov, mínometov a príslušnej munície jednoznačne vítam.“

Karol Morávek a Tuija Karanko, prezidentka fínskej obrannej asociácie

Imrich Petruf

desať percent. Je to teda dosť na to, aby sme aj my boli prítomní na tomto dôležitom podujatí,“ povedal nám na Industry Day riaditeľ považskobystrickej fabriky, ktorá zamestnáva 700 ľudí a nadväzuje na bohatú výrobu ložísk na strednom Považí.

Na Industry Day totiž v rámci dvoch desiatok spoločností neprezentovali slovenskú špeciálnu výrobu len slovenskí výrobcovia húfnic, raketometov, mínometov či munície, ale aj spojovacích systémov, dronov alebo ručných zbraní. Vráťane Združenia bezpečnostného a obranného priemyslu SR.

„Z Aliter Technologies sme prišli prezentovať odolné komunikačné systémy, ktoré inštalujeme do bojovej techniky

Vízia delostreleckého centra excelentnosti

Prítomnosť aliančných odborníkov na Industry Day a prezentácia najmä delostreleckej techniky však mali aj ďalší rozmer. „Vzhľadom na naše skúsenosti a materiálnu základňu sa budeme ako hostiteľská krajina uchádzať o aliančné centrum excelentnosti pre nepriamu paľbu. O to viac, že Vojenský technický a skúšobný ústav na skúšobníctvo v tejto oblasti poskytuje priam ideálne podmienky, pričom v Európe v podstate nemá konkurenciu,“ avizoval Robert Kaliňák. „Vediac o tomto zámere, ako za prvým som išiel za štátnym tajomníkom Martinom Vojtášovičom. Veľká vďaka patrí ministrovi obrany, ktorý vzal zorganizovanie Industry Day pod svoje krídla, pretože ak aj ľudia z NATO raz VTSÚ uvidia naživo, je to pre nich oveľa hodnotnejšie, ako keď by sme pre nich zorganizovali neviem koľko prezentácií o Záhori niekde v kancelárii. Je to výrazný krok k tomu, aby sme uspeli,“ nádeja sa Radovan Hudák.

„Na Slovensku už máme aliančné centrum excelentnosti pre oblasť odstraňovania nevybuchnutej munície v Trenčíne, ktoré sa veľmi osvedčilo. Na projekte centra pre nepriamu paľbu pracuje politická sekcia ministerstva obrany, naša sekcia modernizácie, generálny štáb a ďalšie subjekty,“ potvrdil Juraj Mrenica. A je ešte niekto v hre o uvedenie centra, ktoré by mohlo začať svoju činnosť už o tri roky?

„Áno, sú aj ďalšie krajiny, ktoré ho majú záujem vytvoriť. Či už s nami spoločne, alebo vybudovať svoje vlastné. My sa však oň uchádzať budeme v každom prípade,“ potvrdil R. Kaliňák. Ministra obrany nepochybne potešil popri národnom riaditeľovi pre vyzbrojovanie a generálnom riaditeľovi sekcie modernizácie Martinovi Čatlošovi aj domáci personál VTSÚ. Avizoval totiž, že bez ohľadu na výsledok rokovaní o sídle aliančného centra excelentnosti, v nasledujúcom období rozvoj tohto unikátneho zariadenia na Záhori výrazne podporí.

Pomyselný palec po jeho výroku nepochybne ukázal riaditeľ VTSÚ a medzinárodne rešpektovaný odborník Karol Morávek, ktorý v ústave pracuje už takmer štyri desaťročia a ktorý pôsobí v pracovnej skupine AC225-LCG Land Engagement zaoberajúcej sa požiadavkami na bojovú a taktickú kolesovú i pásovú pozemnú techniku. Tiež je súčasťou aliančného tímu expertov na definovanie požiadaviek a spôsobov overovania ochrany osádok bojovej a taktickej pozemnej techniky podľa STANAG 4569.

„Začínal som tu pred 39 rokmi, keď sme vo VTSÚ ťahali ako spojári najjednoduchšie vedenia na drevených stĺpoch, potom sme vybudovali rádiovú sieť a dnes na Industry Day sledujeme výstrely z raketometu RM 70 z vysokozdvížnej plošiny aj s dvoma vysoko výkonnými kamerami,“ usmial sa vedúci spojovacej skupiny VTSÚ Milan Gozora, ktorý vie, že areál ústavu čaká na inštaláciu nových moderných bezpečnostných systémov. Činnosť ústavu pred zahraničnými a domácimi hosťami prezentoval aj Samuel Malárik, riaditeľ odboru balistických a špe-

Ukážky na Industry day otvoril výstrel 152 mm kanónovej húfnice vz. 37 z „arzenálu“ VTSÚ Záhorie

ciálnych meraní VTSÚ: „Tento prístroj je meradlo na kontrolu kvality vnútorného vývrhu a jeho opotrebovania pre 155-milimetrovú hlavňu. Spravidla tým meriame Zuzanu 2000, Zuzanu 2 alebo Evu. No a týmto meriame rázovú vlnu po výstrele alebo výbuchu, pričom naše výsledky sú veľmi dôležité pri meraní odolnosti zbraňových systémov, stavieb, ako aj ľudského tela,“ vysvetľoval nám nielen ako odborník-profesionál, ale ak ako zanietený srdciar.

Gen. Daniel Zmeko a pplk. Crescenzo Chianese, zástupca vojenského prídelenca Talianska

a slúžia na zabezpečenie komunikácie medzi posádkou vo vozidle a zosadnutými členmi tímu, ako aj s nadriadeným veliteľstvom,“ uviedol za bratislavskú spoločnosť Imrich Petruf. Firma zamestnáva 150 ľudí a so Severoatlantickou alianciou má podpísanú participáciu na troch desiatkach projektov.

Michal Pavlík

„Vo VTSÚ Záhorie prezentujeme vežu TURRA, ako aj jej najnovšiu verziu TURRA 30-SA. Tá má systém 3D radarov, ktoré dokážu detegovať útok dronmi,“ povedal Michal Pavlík, generálny riaditeľ EVPÚ Nová Dubnica, ktorá zamestnáva dve stovky ľudí.

Martin Ržonca, obchodný riaditeľ MSM Land Systems Trenčín, prezentoval tri vozidlá. „Patriot 4x4 je obr-

Snina, Strážske, Indonézia, Kazachstan

Vo VTSÚ Záhorie sa o produkciu nášho špeciálneho priemyslu zaujímal napríklad fínska prezidentka Asociácie obranného priemyslu Tuija Karanko, viceprezident americkej nadnárodnej spoločnosti Oracle pre globálne obranné stratégie Chris Lombardi, Dana A. Beyeler, ktorý v americkej Ellwood Group riadi obrannú sekciu, Niels Henrik Bundsgaard, bývalý dánsky národný riaditeľ pre vyzbrojovanie a trojhviezdičkový generál, pôsobiaci v spoločnosti Terma, Pasi Niinikoski zo spoločnosti Patria, držiteľ Radu britského impéria maršál Stuart Atha, ktorý pôsobí v súčasnosti v BAE Systems, admirál Georges Heeren, ktorý pôsobí v belgickej asociácii obranného priemyslu, Martyna Kurcz-Jenn zo spoločnosti Hensoldt či Magnus Larsen zo Saabu.

Keby po čo ako úspešnom Industry Day nenasledovalo úsilie aj v slede ďalších „špeciálnych“ dní, bolo by zrejmé, že zámer o posilnení slovenského obranného priemyslu by mohol vyšumieť do prázdna. No už 4. októbra sa podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák zúčastnil v podniku ZVS Holding v Snine na slávnostnom otvorení novej výrobnéj linky na výrobu 155 milimetrovej delostreleckej munície. Tá umožní firme výrazne zvýšiť výrobu tiel pre uvedenú veľkokalibrovú muníciu. „Táto fabrika sa za niekoľko rokov svojej existencie dokázala prepracovať na špičku vo svojom odbore a získať svetové meno. Konkrétne 155-milimetrová munícia

Martin Ržonca

nené vozidlo s balistickou ochranou a Tadeáš, ktorý je mimochodom aktuálne skúšaný v poľskej armáde, je pancierové vozidlo na prepravu osôb a slúži aj na rôzne iné podporné účely,“ uviedol predstaviteľ firmy, ktorá patrí do skupiny Czechoslovak Group. V Trenčíne zamestnáva štyri stovky ľudí a naberá ďalších. Áno, ide o bývalý Vojenský opravárenský podnik, v ktorom pred transformáciou pracovalo približne 150 zamestnancov.

„Prišli sme ukázať celú našu produkciu špeciálu, máme tu útočné pušky, máme tu odstrelávačky, samopaly, pištole s tlmivými, aj veľkokalibrové guľomety,“ uviedol Jaroslav Kuracina, riaditeľ firmy Grand Power zo Slovenskej Ľupče, ktorá

Výroba v Snine sa rozširuje

s dosahom až do 40 kilometrov patrí medzi extratriedu, pričom v porovnaní so zahraničnou konkurenciou je ako jedna z mála univerzálnou a možno ju použiť do viacerých druhov zbraňových systémov," ocenil R. Kaliňák. Dodal: „Z môjho pohľadu ide o nesmierne úspešný príbeh, na ktorý môžeme byť všetci právom hrdí. Nielenže zamestnanosť rastie, ale ide aj o výrobu s vysokou pridanou hodnotou, a to je presne to, čo sa snažíme priniesť do regiónov.“ Od roku 2020 sa počet zamestnancov podniku ZVS holding v Snine zvýšil zo 75 na 180 a výhľadovo plánuje podnik zvýšiť počet pracovných miest viac než dvojnásobne.

R. Kaliňák sa zúčastnil aj na oficiálnom začiatku obnovy bývalého podniku Chemko Strážske. V ňom chce MSM GROUP v roku 2027 spustiť výrobu bimodulárnych prachových náplní pre veľkokalibrovú muníciu. Vďaka tomu v regióne vzniknú desiatky nových pracovných miest a vďaka tomu slovenský obranný priemysel obrany čoskoro dokáže zastrešiť celý výrobný cyklus delostreleckej munície. Teda ak sme na Slovensku zo štyroch súčastí delostreleckej munície doteraz dokázali vyrábať tri, čiže telá nábojov, projektily a zápalky, poslednou súčasťou budú práve prachové náplne. Treba dodať, že to bude aj s priamym príspevom rezortu obrany, keďže súčasťou MSM Group je aj ZVS Holding, v ktorom má prostredníctvom MO SR 50-percentný podiel Slovenská republika. „Som presvedčený,

že aj v Strážskom bude rovnako moderná a bezpečná výrobná kapacita a z pohľadu prínosu financií a zdrojov bude tiež dobrým zázemím pre celý región," uviedol R. Kaliňák na margo obrovského investičného zámeru, ktorý by mal dosiahnuť až 350 miliónov eur a výroba prachových náplní by sa mala spustiť už v roku 2027.

V ostatnom mesiaci sa ďalší z dní v znamení špeciálu konal v Indonézii, kde R. Kaliňák rokoval s ministrom obrany Prabowo Subianto, ktorý je zároveň novozvoleným prezidentom.

Martin Vojtašovič, Samuel Horváth a Falcon 4G

zamestnáva 130 ľudí. Svoju produkciu vyváža do 60 krajín, pričom na domáci trh ide jedno percento.

„Skutočnosť, že už predchádzajúce modely nášho aktívneho diaľkového chemického detektora boli zavedené v slovenskej armáde, nás stavia do oveľa lepšej pozície pri rokovaniach aj s potenciálnymi zahraničnými odberateľmi," pri rozhovore so štátnym tajomníkom MO SR Martinom Vojtašovičom jednoznačne potvrdil Samuel Horváth, obchodný riaditeľ SEC Technologies z Liptovského Mikuláša, v ktorej pôsobia štyri desiatky špičkových odborníkov. A to, že rezort obrany oslovil aj najnovší model Falcon 4G štvrtej generácie, ktorý už prešiel vojskovými skúškami

Jaroslav Kuracina

Slna: Oddaní obrane

tom Indonézskej republiky. „Majú veľký záujem o spoluprácu s našimi spoločnosťami na viacerých frontoch a boli by sme jedným z hlavných dodávateľov veľmi dôležitých nových technológií aj pre indonézske ozbrojené sily,“ uviedol náš minister.

Štátny tajomník MO SR Igor Melicher sa v októbri zúčastnil vo švajčiarskom Lausanne na konferencii Ukraine Mine Action, pričom Slovensko chce pomáhať aj prostredníctvom u nás vyrábaných odminovacích zariadení.

Druhý štátny tajomník MO SR Martin Vojtašovič bol minulý mesiac v Kazachstane na rokovaní medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu, pričom v pracovnej skupine pre priemysel a obranný priemysel malo zastúpenie 12 slovenských spoločností špeciálnej výroby. Potom doma na ministerstve obrany prijal generálneho riaditeľa asociácie American-central European Business Association Erica Stewarta a zástupcov amerických spoločností obranného priemyslu. No a čo je tiež dôležité, v Liptovskom Mikuláši symbolicky prevzal druhú dodávku šiestich diaľkových detektorov Falcon, „Aj vďaka slovenským firmám ako SEC Technologies môže byť naša krajina svetová. Držíme si palce do ďalších rokov,“ komentoval tento moment.

Obranyschopnosť nepustí

Na našu obranu pôjdu podľa vládou schváleného návrhu rozpočtu v roku 2025 dve percentá hrubého domáceho produktu, čím Slovensko naplní jeden zo svojich záväzkov voči NATO. Bude to 2,78 miliardy eur, čo by predstavovalo medziročný nárast vo výške 167 miliónov. Je nepochybné, že časť z toho bude určená aj na podporu domáceho obranného priemyslu. Minister obrany R. Kaliňák na Industry Day zdôraznil, že aj ten je jednou z priorit súčasnej vlády. Práve preto vláda po svojom nástupe investovala do domáceho obranného priemyslu 100 miliónov eur. S cieľom zabezpečiť jeho reštart, zvýšiť podiel na

budovaní obranyschopnosti štátu a zlepšiť konkurencieschopnosť na medzinárodných trhoch. Taký je cieľ.

O tom, že sa v tomto snažení môže dať, hovorí Radovan Hudák, ktorý zastupuje našu krajinu v nielen v NATO Industrial Advisory Group, ale zároveň je aj riaditeľom spoločnosti MSM pre EÚ a NATO: „Vzhľadom na kvalitné zázemie a špičkových ľudí získala jedna z našich spoločností, MSM Land Systems, grant v rámci Európskeho obranného fondu vo výške jedného milióna eur na vývoj budúcej generácie hlavného bojového tanku. Projekt sme s našimi partnermi nazvali FMBTech – future main battle tank technology. Je to pre nás historický úspech.“

MSM je teda v hre 25-členného konzorcia špičkových spoločností. A prečo je vízia spoločne vyvinutého tanku dôležitá? „Ide o interoperabilitu. Ak napríklad Američania používajú jeden typ tanku, v Európe ich používané azda 16 druhov,“ jednoducho vysvetlil Radovan Hudák. Zároveň na Industry Day potvrdil, že v oblasti mimoriadne náročnej výroby delostreleckých hlavných a delostreleckých systémov či munície máme na medzinárodných trhoch tiež veľké šance.

„Sú projekty, ktoré budú mať nejaký odklad, ktoré počkajú, prípadne budú výrazne menšie. Podpora slovenského obranného priemyslu je však u mňa prvoradá, takže niektoré pôvodné zámery v oblasti modernizácie možno budú predbiehať slovenské výrobky pred tými, ktoré sme mali kupovať zo zahraničia,“ uviedol na záver Industry Day minister obrany Robert Kaliňák. Dodal: „Prispôbujeme sa ekonomickej situácii, prispôbujeme sa konsolidácii, snažíme sa šetriť kde sa dá, ale obranyschopnosť krajiny jednoducho nepustí.“

Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer a autor

Do októbra minister obrany a dnes už prezident Indonézie Prabowo Subianto a Robert Kaliňák

v našich ozbrojených silách, mu dáva väčšiu nádej do budúcnosti.

Zariadenia na detekciu a neutralizáciu dronov na Industry Day predviedla bratislavská spoločnosť Teamsales. Podobne, ako je mladá táto technológia, bol Ladislav Plánka zrejme najmladší z prítomných riaditeľov obchodných spoločností v oblasti špeciálu. „Začínal som ako modelár, potom ma zaujali drony a potom, keď ich už bolo na oblohe veľa, som sa začal zaoberať otázkou, ako ich v prípade potreby eliminovať,“ uviedol tridsaťročný výkonný riaditeľ spoločnosti so stovkou zamestnancov.

Ladislav Plánka

Teamsales a eliminácia dronov

Leopard 2A6 patrí medzi
najmodernejšiu techniku
v ukrajinskej armáde

Západné tanky v službách Ukrajiny

Okrem dodávok od bývalých krajín Varšavskej zmluvy, medzi ktorými prevládali staršie typy tankov, ako nemodernizované T-72, dostala Ukrajina aj niekoľko tankov západnej výroby – od starších typov ako Leopard 1 až po moderné Leopardy 2A6 a britské Challenger 2.

Hoci ide o modernú techniku, ktorá sa na ukrajinskom bojisku vyrovná ruským tankom a v mnohom ich aj prevýši, rýchle dodávky spôsobili neraz komplikácie – najmä v prevádzkovaní tejto novej techniky.

Oba vývojové rady Leopardov

Vo februári 2023 oznámilo Nemecko a Dánsko (spolu s Holandskom, ktoré sa pripojilo k financovaniu projektu) zámer poskytnúť Ukrajine približne sto tankov Leopard 1.

Leopard 1, generačný predchodca tankov, aké majú vo výzbroji aj naše ozbrojené sily, patrí medzi prvé nemecké tanky, ktoré západné Nemecko vyvinulo po skončení druhej svetovej vojny. Tank vstúpil do výzbroje v roku 1965 a stal sa jedným z najrozšírenejších v NATO počas studenej vojny, až kým ho z veľkej časti nenahradili nové Leopardy 2. Leopard 1 začali vyradovať prevažne v 90. rokoch. Práve uvoľnenie skladových strojov pre potreby Ukrajiny, ktoré by prešli opravami v nemeckých podnikoch, avizovalo Nemecko už v roku 2022, pričom tanky na Ukrajinu poslalo až na začiatku roku 2023, po zmene politického postoja krajín NATO v dodávkach západných zbraní.

Pre zlý stav opravovaných bývalých dánskych Leopardov 1A5DK odmietla

Ukrajina na jeseň 2023 niektoré tanky prevziať. Viacero strojov, ktoré už vo výzbroji má, bolo v priebehu leta 2024 modernizovaných na lokálnu verziu 1A5V. Modernizácia spočíva v inštalovaní blokov reaktívnej ochrany ERA na korbu a vežu tanku. Výrazne zvyšujú šance na prežitie tankov z konca 60. rokov v súčasných podmienkach na bojisku. Podobná inštalácia reaktívnych blokov prebieha aj na ostatných vozidlách, ktoré podobnou ochranou zatiaľ nedisponovali. Spolu s dánskymi strojmi

dostala Ukrajina aj Leopardy, ktoré boli pôvodne vo výzbroji Nemecka, Belgicka či Talianska. Vzájomné tankové boje sú na Ukrajine skôr vzácnosťou, a preto sa neočakáva, že by staré tanky Leopard 1 mohli v boji čeliť modernejším protivníkom v podobe ruských T-90 či modernizovaných T-72 a T-80. Môžu sa využívať vo výcviku (v zaúčení sa ukrajinského personálu so západnou technikou) či v úlohe vozidiel palebnej podpory.

Uvoľnenie dodávok západných tankov na Ukrajinu znamenalo aj výzbrojenie ukrajinskej armády nielen staršími vyradenými vozidlami, ale aj modernými tankmi, ktoré doteraz armády NATO používajú. Tanky Leopard 2 vo verziách 2A4, 2A6 a švédskych Stridsvagn 122 (Leopard 2A5) sa tak stali jedny z najmodernejších vozidiel vo výzbroji ukrajinskej armády. Dodávky Leopardov vo verzii 2A4 sa začali vo februári 2023, keď Ukrajine dovedna viac než 70 tankov zo svojich zásob poskytli Fínsko, Kanada, Nórsko, Poľsko a Španielsko, pričom neskôr sa k iniciatíve pripojilo aj Portugalsko. Leopard 2A4 patrí medzi najrozšírenejšiu verziu nemeckého tanku. Podobne ako v prípade Leopardu 1, aj Leopard 2A4 sa na Ukrajine dočkal miestnej modernizácie v podobe inštalácie reaktívneho panciera pod neoficiálnym označením 2A4V.

Sníмка zo zákopu na Ukrajine zobrazuje v pozadí upravený tank Challenger 2. Vozidlá dostali ako protidronovú ochrannú kľetku. Pre vysokú hmotnosť a výborný kanón slúžia najmä ako palebná podpora.

V menšom množstve Ukrajine dodali aj moderné verzie 2A6 a Stridsvagn 122 (2A5). Oba varianty tanku pochádzajú z prelomu 90. rokov a nového tisícročia. Na rozdiel od staršej verzie 2A4 majú Leopardy 2 vo verzii 2A5 (ako aj švédsky variant Stridsvagn 122) lepšiu ochranu či elektrické ovládanie veže a vo verzii 2A6 nový kanón. Nemecko dodalo Ukrajine v marci 2023 osemnásť Leopardov 2A6 spolu s dvoma vyslobodzovacími vozidlami, Švédsko v júli desať kusov verzie Stridsvagn 122. Ukrajina ich od leta 2023 masívne nasadzuje. Relatívne rýchle dodanie vozidiel a ich nasadenie vyvoláva nároky na logistické zabezpečenie prevádzky, čo sa odzrkadľuje najmä v nedostatku náhradných dielcov. Aj napriek stratám, ktoré ukrajinské Leopardy 2 počas intenzívneho používania utrpeli, patria medzi najmodernejšie a najpočetnejšie západné tanky vo výzbroji ukrajinskej armády a ukrajinská armáda na nich môže stavať v budúcej modernizácii.

Challenger 2 aj Abramsy

Medzi západné tanky, ktorých dodávky na Ukrajinu oznámili ako prvé, patrí britský Challenger 2. Dodanie 14 vozidiel úspešne realizovali niekedy na prelome jari a leta 2023, pričom spolu s tankami dodali aj vyslobodzovacie vozidlá. Vzhľadom na relatívne vysokú hmotnosť Challengera a podľa ukrajinských zdrojov poddimenzovaný motor, stroje často zapadali v blatistom teréne. Ukrajinská armáda (konkrétne 82. brigáda) preto začala Challenger 2 používať vo forme mobilného delostrelectva, využívajúc tak jednu z hlavných predností – kanón L30 s drážkovaným vývrtom hlavne, ktorý umožňuje ďaleký dostrel s vysokou presnosťou. Challenger 1 s kanónom L11 s drážkovaným vývrtom hlavne dokázal počas vojny v Iraku v roku 1991 zničiť iracký tank na vzdialenosť až päť kilometrov. Unikátny kanón však používa muníciu, ktorá nie je kompatibilná s ostatnými tankmi, čo predstavuje ďalší logistický problém. Britský tank preto

patrí medzi relatívne vzácne vozidlá vo výzbroji ukrajinskej armády; 82. brigáda však svoje Challenger 2 úspešne použila v Kurskej ofenzíve, pri ktorej stratila iba jeden.

Posledným moderným západným tankom na Ukrajine patrí M1A1 Abrams. Americké stroje, dodané v počte 31 kusov, pochádzajú z bývalej výzbroje americkej námornej pechoty. Vozidlá boli dodatočne upravené a do stavov ukrajinskej armády sa dostali na jeseň 2023. Pôvodné pancierovanie, z dôvodu utajenia odstránené ešte v Spojených štátoch, bolo na niektorých vozidlách nahradené reaktívnym pancierovaním Kontakt. Po-

M1A1 Abrams 47. brigády. Ukrajinské Abramsy dostali okrem reaktívnej ochrany aj protidronovú kletku. Vzhľadom na vysoké straty vozidiel z prvej línie stiahli.

dobne ako v prípade britských tankov sa aj americké Abramsy vzhľadom na svoju vysokú hmotnosť, nízky počet a vzácnosť náhradných dielcov dnes používajú skôr v úlohe podporných vozidiel. Prvotné intenzívne využívanie viedlo k vysokým stratám (podľa portálu Oryx až 14 vozidiel), ktoré motivovali k stiahnutiu tankov z prvej línie. Informáciu potvrdil aj americký Pentagon, pričom ako dôvod uviedol presýtenie nepriateľskými dronmi na bojisku, proti ktorým sú ťažké tanky bez dodatočnej ochrany bezbranné. Ako provizórnu protidronovú ochranu vozidiel používa ukrajinská armáda kletku na veži.

Sovietska technika

Niektoré krajiny dodali Ukrajine aj staršie tanky sovietskej konštrukcie a ich lokálne modernizácie. Slovinsko v decembri 2022 zo svojich skladov darovalo 28 kusov nevyužívanej modernizácie T-55 pod označením M-55S. Modifikácia z konca 90. rokov je výsledkom spolupráce s izraelskými spoločnosťami. Hlavným dôvodom bolo zvýšenie palebnej schopnosti inštaláciou britského kanóna L7 s novým zameriavacím systémom a zlepšenie aktívnej ochrany tanku. Tanky podstúpili na Ukrajine ďalšiu modernizáciu v podobe pridania dodatočného reaktívneho pancierovania a v súčasnosti sú začlenené v stavoch 5. tankovej brigády po boku Leopardov 1, ktoré majú podobný kanón. Tanky sa neskôr objavili aj v stavoch 47. brigády.

Česká spoločnosť Excalibur Army prišla s modernizáciou tankov T-72 pod označením T-72EA. Ide sa o tanky odkúpené z armád bývalej Varšavskej zmluvy, ktoré prešli čiastočnou modernizáciou v podobe inštalácie reaktívneho pancierovania, výkonnejšieho motora či digitalizácie priestoru vodiča. Niekoľko desiatok prvých T-72EA určených pôvodne pre Maroko nakoniec smerovalo ako pomoc pre Ukrajinu. Ďalších viac než 90 takto upravených tankov T-72EA pre Ukrajinu pochádzalo buď z darov Českej republiky, alebo boli zaplatené vďaka finančnej pomoci z USA, Holandska a Dánska. Ukrajinské T-72EA sa zúčastnili aj ofenzívy v Kurskej oblasti v Rusku. Podobne Ukrajina získala aj poľskú modernizáciu tankov T-72 z 90. rokov pod označením PT-91 Twardy. Tie spolu s poľskými pôvodnými T-72 a niekoľkými Leopardami 2 z výzbroje poľskej armády taktiež darovali Ukrajine. Ukrajinské sily tak získali významný počet starých tankov T-72, avšak modernizovaných v krajinách NATO na západné štandardy.

Jaroslav Cabuk

Sekcia obrannej politiky MO SR

Foto: Ozbrojené sily Ukrajiny, Armija Inform

Leopard 1 je jeden z najstarších typov tanku slúžiacich v ukrajinskej armáde. Niektoré dostali bloky reaktívnej ochrany.

Slovenská modernizácia tanku T-55 pod označením M-55S na Ukrajine. Na snímke je viditeľná ukrajinská inštalácia reaktívnych blokov na bokoch korby vozidla.

Obnovujú tankový prápor

Ministerstvo obrany Holandska v najnovšej Bielej knihe o obrane 2024 hovorí nielen o potrebe zvýšenia výdavkov na obranu (po 30 rokoch po prvý raz na 2 % HDP), ale aj o modernizácii letectva (nákup F-35), námorníctva (modernizácia a náhrada súčasných fregát) a o obnovení tankového vojska. Tanky z holandskej armády vyradili v roku 2011 a Holandsko si po roku 2014 začalo prenajímať 18 nemeckých Leopardov 2A6 v spoločnom nemecko-holandskom tanko-

vom prápore, s cieľom udržať spôsobilosti tankového vojska, hoci prápor nebol priamo začlenený do holandskej armády. Ministerstvo plánuje obstaráť 46 tankov Leopard 2A8, hoci pre husto obývanú krajinu bude nový tankový prápor alokovaný v Nemecku. Celková prevádzka nového práporu vyjde ročne približne na 260 až 315 miliónov eur. Holandsko plánuje do nového tankového práporu začleniť aj bezposádkové pozemné vozidlá.

..... Jaroslav Cabuk • sekcia obrannej politiky MO SR • Foto: GDELS Steyr, Eurosam, Lockheed Martin, Baykar Technologies

F-35 pre Rumunsko

Ministerstvo zahraničných vecí Spojených štátov schválilo možný predaj 32 bojových lietadiel 5. generácie F-35 Lightning II do Rumunska. Nákup, ktorého hodnota podľa plánov dosiahne približne 7,2 miliardy USD, rozšíri už teraz početnú flotilu F-35 o ďalšieho európskeho používateľa. Nové lietadlá čiastočne nahradia staršie F-16AM, niektoré z nich pochádzajú z Nórska. Pre nové lietadlá sa Rumunsko rozhodlo už v roku 2022, podrobný akvizičný plán bol schválený v apríli 2023. Prvé F-35 by Rumunsko malo dostať v roku 2031.

Protilietadlový Pandur

Počas prehliadky AirPower 24 v rakúskom meste Zeltweg na začiatku septembra verejnosti predstavili variant protiletadlového kompletu kategórie VSHORAD na podvozku Pandur s vežou Skyranger 30 vybavenou 30 mm kanónom. Kolesové obrnené vozidlo Pandur používa rakúska armáda v rôznych verziách, vo februári oznámila zámer objednať 225 nových vozidiel vylepšeného radu EVO. Časť z nich (36 kusov) bude kategórie VSHORAD. Mobilný kanónový protiletadlový systém bude Rakúsko využívať na boj proti dronom v rámci mobilných jednotiek ako jedna z prvých európskych krajín. Spolu s 28 kanónmi Skyguard NG a protiletadlovými strelami Mistral-3 predstavujú ucelený systém mobilnej vojskovej protiletadlovej obrany veľmi krátkeho dosahu, ktorý Rakúsko plne buduje.

Egypt sa obracia na Čínu

Po neúspešnom pokuse o nákup ťažších dvojmotorových bojových lietadiel zo Spojených štátov sa Egypt rozhodol obstaráť ich z Číny. Spojené štáty odmietli predáť Egyptu modernejšie bojové lietadlá pre ohrozenie vojenskej prevahy Izraela v regióne. Ak sa informácie potvrdia, Egypt by z Číny dostal bližšie neurčený počet bojových lietadiel J-10C (na snímke). V súčasnosti stíhacie letectvo Egypta využíva pestrú škálu lietadiel. Jadro stíhacieho letectva tvoria americké F-16, francúzske Rafale, Mirage 2000 a ruské MiG-29M.

Spoločne kupujú SAMP/T NG

Minister obrany Francúzska Sébastien Lecornu oznámil zámer kúpiť osem systémov SAMP/T NG (New Generation). Spolu s Talianskom, ktoré úmysel nakúpiť najnovší variant francúzsko-talianskeho systému oznámilo už začiatkom tohto roku, sa tak stáva prvým potenciálnym používateľom jediného európskeho protiletadlového systému, schopného zostreliť aj hypersonické strely. Najnovší variant SAMP/T, ktorého staršie verzie používa aj Ukrajina, zahŕňa radar s dosahom 350 kilometrov a šesť odpaľovacích zariadení. Spoločnosť Eurosam, ktorá systém vyvíja, oznámila, že nové SAMP/T NG dodá už od budúceho roka. Nákup vyjde Francúzsko na približne 674 miliónov eur. Rakety Aster 30, ktoré SAMP/T NG používa, by mali byť k dispozícii už koncom tohto roka.

Drony namiesto lietadiel

Armáda Bosny a Hercegoviny je jedna z najmenej modernizovaných v Európe. Prekvapivo preto vyznieva informácia o plánovanej akvizícii šiestich tureckých bojových bezpilotných prostriedkov Bayraktar TB2. Spolu so šiestimi dronmi má Bosna záujem aj o tri veliteľské centrá, pričom už podľa informá-

cii bosnianskeho ministerstva obrany dva tímy vycestovali do Turecka na výcvik. V prípade obstarania bojových dronov sa výrazne rozšíria vojenské schopnosti Bosny, ktorá nemá žiadne bojové lietadlá alebo vrtuľníky, okrem ľahkých vrtuľníkov Gazelle ešte z obdobia juhoslovanskej federácie.

SMRTIACE SPRÁVY

Keď sme v Obrane 10 v roku 2011 písali o Stuxnete a potom v Obrane 9 o rok neskôr o Flame, nepredpokladali sme, že sa k vojenským operáciám tohto typu ešte vrátíme. No 17. septembra 2024 sa začala písať nová kapitola veľkej knihy zbraní 21. storočia.

Gold Apollo Rugged pager AR924

1 7. septembra okolo 15:30 hod lokálneho času dostali členovia hnutia Hizballáh v Libanone na svoje špeciálne pagery s šifrovaním vojenskej kvality správu. Štyri sekundy po jej prijatí pagery explodovali bez ohľadu na to, či si správu prečítali, alebo nie. Pagery mimo pokrytia signálom, alebo tie, ktoré boli práve vypnuté, nevybuchli. Zato pagery Hizballáhu, ktoré sa nachádzali v iných krajinách ako Libanon, explodovali tiež.

Čo vieme? Hizballáh nakupoval. Objednávka znela na pagery Gold Apollo AR-924. Tieto zariadenia vyrába taiwanská firma Gold Apollo, no zariadenia pre Hizballáh vyrobila a dodala iná spoločnosť, ktorá si od Gold Apollo kúpila licenciu. Bola ňou BAC Consulting, sídliaca v Budapešti. Podľa šéfa Gold Apollo boli pagery z Budapešti iné, ako ich originály. Mali iný dizajn, schému zapojenia, aj iný čip. Vieme, že BAC Consulting kúpil licenciu pred troma rokmi, firma samotná bola založená v máji 2022. Jej posledná fiškálna správa vykázala zisk okolo 300 eur. Hizballáh za objednávku pagerov zaplatil 1,6 milióna eur.

Výbušná atmosféra

Hizballáh si nové pagery kúpil vo februári 2024. Nie je jasné, ako si jeho predstavitelia vybrali práve BAC Consulting. Nie je jasné ani to, koľko kusov si objednali, no výroba a dodanie page-

rov trvali približne dva mesiace. Vieme, že samotné zariadenie bolo pravdepodobne odolné voči prachu a vode a vo vnútri sa okrem licencovaných súčastí nachádzal navyše aj pentaerythritol tetranitrát (PETN). Poznáme ho od roku 1871, bol nasadený v prvej aj druhej svetovej vojne. Je stály a výkonný, je aj jednou zo zložiek Semtexu. A ako nitrát lieči aj rôzne srdcové choroby.

PETN je stabilný, nevadia mu otrasy, nárazy, údery a detekčnými prístrojmi je veľmi ťažko odhaliteľný. Na aktiváciu ho treba zahriať na teplotu presahujúcu 140 stupňov Celzia. V upravenom pageri nie je zložitá dosiahnuť takú teplotu. A 20 gramov PETN, ktoré pravdepodobne boli vložené do každého pagera určeného pre Hizballáh, má skutočne ničivú silu.

Celý scenár bol v podstate jednoduchý: Hizballáh si kúpi zariadenia, ktoré chce rozdať ako komunikačný prostriedok svojím členom. Tak do tých zariadení vložili nálož a Hizballáh nič netušiac sám dodá malé bomby s diaľkovým ovládaním svojim zamestnancom. Potom už stačí len odoslať správu, ktorá nálož v aparáte aktivuje.

Podľa rôznych zdrojov bolo v ten deň viac než osemsto bojovníkov Hizballáhu usmrtených a ďalších 3 500 zranených.

mjr. v zál. Peter Garaj
Senior System Engineer, Tachyum

Premiéra súťaže prieskumných tímov

Družstvá Pozemných síl OS SR a Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika sa stretli vo Vojenskom výcvikovom priestore Kamenica nad Cirochou na prvom ročníku súťaže prieskumných tímov. Premiérový ročník súťaže zorganizovali príslušníci 65. prieskumného práporu Prešov. Veliteľ práporu podplukovník Marián Brinček a jeho náčelník štábu major Jozef Mizerák po skončení mohli konštatovať, že zámer sa podarilo naplniť.

Do zápolenia sa zapojilo jedenásť súťažných tímov z celých pozemných síl a AOS. Čakalo ich viacero náročných taktických aj nočných pochodov. Plnili rôzne bojové úlohy ako určenie vlastného stanovišta, práca s mapou, navádzanie palieb na cieľ,

tlačenie vozidla, rozpoznávanie bojových prostriedkov cudzích armád, zlaňovanie, prežitie zajatia či prekonávanie vodnej prekážky pri dodržaní zvukovej disciplíny. Posledný deň súťaže prebiehal v znamení strelieb z dlhjej a krátkej zbrane z rôznych polôh na časový limit, hod granátom a streľby z RPG.

„Napokon zvíťazil domáci tím rotý hĺbkového prieskumu pred ďalším domácim družstvom prieskumnej rotý a reprezentantmi Akadémie ozbrojených síl. O náročnosti súťaže svedčí aj skutočnosť, že posledné tri tímy nakoniec neboli hodnotené. Súťaž preverila fyzickú zdatnosť, taktické myslenie a psychickú odolnosť všetkých účastníkov. Dôraz kladla najmä na tímovú prácu,“ zhrnul podplukovník Brinček. (jož)

Bojová zástava 11. mechanizovaného práporu Martin

V októbri 1995 v posádke Martin vznikol prvý profesionálny útvar v Ozbrojených silách SR – Prápor rýchleho nasadenia. V roku 2000 bol premenovaný na Prápor okamžitej reakcie. Vo februári 2001 bol práporu zapožičaný čestný názov PRÁPOR OKAMŽITEJ REAKCIE KAPITÁNA JÁNA FRANCISCIHO a priznaný znak. Prezident SR mu rozkazom z 18. júna 2003 zapožičal bojovú zástavu. 1. októbra 2006 bol Prápor okamžitej reakcie premenovaný na 11. mechanizovaný prápor. Bojová zástava bola dekorovaná červenou (bordovou) stuhou, na ktorej bol nový názov.

Popis zástavy:

Bojová zástava je zložená z látkovej časti, strapcov, žrde a stuhy. Je zhotovená zo saténovej látky bordovej farby a podšitá podlepovým materiálom. Šírka zástavy je 100 cm, dĺžka 120 cm, šírka lemu 2,5 cm, dĺžka strapcov 7,5 cm a šírka lemu na upevnenie zástavy je 4 cm. Dĺžka žrde bez korunky je 220 cm, výška korunky 35 cm a priemer žrde je 4 cm.

Líce zástavy: v poli bojovej zástavy je okolo okraja nápis. Začína sa v ľavom dolnom rohu lipovou ratolesťou s tromi lístkami a slovami OZBROJENÉ SÍLY. Súbežne s horným okrajom je nápis SLOVENSKEJ, súbežne s pravým okrajom REPUBLIKY. Na spodnom okraji je heslo ČESŤ A SLÁVA. Všetky

obrazce a nápisy sú vyšité zlatou niťou.

Rub vojenskej zástavy tvorí plocha, v ktorej sú štyri lipové vetvičky umiestnené v rohoch tak, že najvyšší lístok smeruje k okraju zástavy. V hornej polovici zástavy súbežne s okrajom je zlatou niťou vyšitý názov útvaru. Do spodnej polovice plochy zástavy sa umiestňuje znak útvaru.

Strapce sú všité medzi listy zástavy.

Stuhy sú určené najmä na umiestnenie čestného a historického názvu útvaru.

Žrd z dreva moreného na hnedo je zhotovená z dvoch častí, ktoré sú spojené skrútkami a kovaním. Kovanie je zlatej farby.

Dr. Imrich Purdek, PhD. • Vojenský historický útvar

Cesta ku krídlam

Pred 80 rokmi sa pri Zwolle skončil príbeh vojenského pilota Otta Smika.

Po prelete francúzskeho pobrežia hlásila kontrola nepriateľské lietadlá nad Abbeville a Som mou. Naša peruť stočila smerom k Abbeville a Hunov letiacich severne vo výške asi 14 000 až 17 000 stôp zbadala južne od Rue. Peruť išla do útoku a ja som si vybral jeden Fw 190 letiaci na konci nepriateľskej formácie. Spustil som sa sprava z výšky 22 000 stôp rýchlosťou asi 290 míľ/h. Paľbu som začal v 200 yardoch a pokračoval do 100 yardov; páľil som z kanóna, aj z guľometov. Zasiahol som nepriateľské lietadlo od chvosta ku kabíne, zásahy som videl i na oboch poloviciach krí-

del a svoj útok som zakončil priamo za nepriateľom. Ten sa otočil vľavo a začal pikovať. "...Fw 190, na ktorý som útočil, videli F/Lt Sutherland a Sgt Thompson, ako horel pri ústi rieky Sommy. Nepriateľské lietadlo nevykonalo vôbec žiadny úhybný manéver. Nárokujem tento Fw 190 ako zničený".

Otto Smik 15. júla 1943 takto opísal dramatické okamihy späté s jeho prvým z celkových 10 víťazstiev nad pilotmi nemeckej Luftwaffe v rokoch druhej svetovej vojny. Jeho víťazstvu však predchádzala nielen precízna príprava stíhacieho pilota vo Veľkej Británii a Kanade, ale aj tragické udalosti tzv. francúzskej kampane a dramatické okolnosti odchodu do čs. zahraničného odboja.

Slovák z Gruzínska

Významná osobnosť našich vojenských dejín sa narodila 20. 1. 1922 v ďalekom gruzínskom Boržomi, v rodine Rudolfa Smika a Antónie Davydovej, dcéry ruského dôstojníka, správcu tamjšieho cárskeho letoviska. Napriek tomu, že Rudolf Smik bol ruským vojnovým zajatcom, a teda nepriateľom, získal si vďaka schopnostiam obdiv nielen kolegov z radov miestneho obyvateľstva, ale dokonca aj priazeň budúceho svokra. So svojou milovanou si založili rodinu a spoločne sa prebýjali životom. Po niekoľkých rokoch sa ich životné podmienky natoľko zhoršili, že sa rozhodli pre odchod do starej vlasti. Zámer sa im podarilo realizovať

Otto Smik, DFC, veliteľ B-letky 312. stíhacej perute RAF pred Spitfirom Mk. IXC, s trupovým označením DU-N

až v roku 1934, keď sa presťahovali na Slovensko.

Otto sa po príchode zapojil do rôznych aktivít. Osobitne ho zaujalo modelárstvo, letectvo a lietanie, ktoré sa preňho stalo osudným. Jeho cesta do zahraničného odboja sa začala 18. marca 1940, keď s preukazom pilota bezmotorových lietadiel ilegálne prekročil slovensko-maďarskú hranicu. Pred francúzskym veľvyslanectvom v Budapešti ho zatkla maďarská polícia a putoval do väznice Toloncház. Po čase ho prepustili a s pomocou francúzskeho veľvyslanectva sa mu podarilo na falošné doklady odcestovať až na maďarsko-juhoslovenské hranice. Odtiaľ ho previezli cez rieku Drávu do Juhoslávie, pokračoval cez Grécko, Turecko, Libanon, Sýriu až do

Otto Smik, najúspešnejší čs. stíhací pilot v rokoch 1943 – 1944

Otto Smik (prvý zľava) počas čakania na ďalší bojový let 122. stíhacej perute Bombay (Veľká Británia, Hornchurch, V./1943)

Francúzska. Tu ho 3. júna 1940 ako československého vojaka prezentovali v Agde a zaradili k leteckej skupine. Vojenský letecký výcvik pre kapituláciu Francúzska už neabsolvoval. Porazené Francúzsko opustil z Port Vendres 24. júna 1940 na lodi Apapa, ktorá 7. júla 1940 šťastne doplávala do Liverpoolu.

V Kráľovskom letectve

Od 17. júla 1940 bol už v čs. leteckom depote v Cosforde, kde ho 24. júla 1940 prijali do zväzku britského Kráľovského letectva. Jeho cesta ku krídlam sa začala naplňať 13. marca 1941, keď sa stal pilotným elévom. Najskôr absolvoval všeobecný letecký príjmač, potom pokračoval vo výcviku v kurze leteckej teórie, v elementárnom pilotnom výcviku a udržiavacom pilotnom výcviku. Po jeho úspešnom završení ho prevelili do Kanady, kde absolvoval pokračovací pilotný výcvik. Po návrate zo zámoria ho zaradili do zdokonaľovacieho nadstavbového štúdia. Záverečný výcvik ukončil 5. januára 1942. Hodnotili ho ako nadpriemerného pilota, a tak ho 22. mája 1942 povýšili do najnižšej britskej dôstojníckej hodnosti Pilot Officer a 25. novembra 1942 aj do hodnosti Flying Officer.

Jeho prvou bojovou jednotkou sa stala 312. čs. stíhacia peruť (5. januára 1943). Odtiaľ ho o dva dni prevelili k 310. čs. stíhacej peruti. Tu sa však stretol s negatívnymi postojmi starších pilotov, ktorí sa domnievali, že si britskú dôstojnícku hodnosť nezaslúžil, pretože si ju nevybojoval na vojnovom nebi, a tak ho 15. januára 1943 na vlastnú žiadosť prevelili k 131. stíhacej peruti a 2. marca 1943 k 122. stíhacej peruti, ktorá podnikala útočné akcie nad okupovanú Európu.

Smika po odchode 122. stíhacej perute na tzv. odpočinok 12. mája 1943 premiestnili k 222. stíhacej peruti. V čase od 25. januára do 18. októbra 1943 vykonal 176 bojových letov, z toho 135 nad územím nepriateľa, čo predstavovalo dovedna 242,5 operačných hodín. Po-

čas nich zostrelil 6 ½ nemeckých lietadiel určite, 2 pravdepodobne a 3 ďalšie poškodil. 28. októbra 1943 ho ako najúspešnejšieho čs. stíhacieho letca roku 1943 povýšili do prvej čs. dôstojníckej hodnosti. Jeho úspechy postupne ocenili aj udelením piatich čs. vojnových krížov 1939 a britským Záslužným leteckým krížom. V rámci predpísaného odpočinku absolvoval kurz streleckých inštruktorov a stal sa streleckým inštruktorom.

Koniec služby

Do aktívnej služby sa vrátil 15. marca 1944, keď ho prideliť k 310. čs. stíhacej peruti, s ktorou sa zúčastnil na bojoch v Normandii. Počas invázie vykonal 26 bojových letov v trvaní 48 hodín, pri ktorých zostrelil 2 ½ lietadiel. Počas bojového letu 8. júla 1944 zničil tri bezpilotné strely V-1. Po rozpustení čs. stíhacieho krídla a odoslani jednotlivých perutí na odpočinok ho premiestnili k 312. čs. stíhacej peruti, kde už ako čerstvý Flight Lieutenant prevzal velenie letky „B“. Čs. letci aj počas odpočinku vykonávali operačnú činnosť. Predovšetkým išlo o ozbrojený prieskum a útočné akcie. V menšej miere poskytovali ochranu spojeneckým bombardérom počas ich letov nad okupovaným územím kontinentálnej Európy. Smika pri jednom z nich 3. septembra 1944 zostrelilo nemecké protiletadlové delostrelectvo pri letisku Gilze Rijen. S poškodeným strojom sa mu podarilo núdzovo pristáť pri Prinsebeeku. S pomocou holandských vlastencov sa dostal 27. októbra 1944 na územie oslobodené americkou armádou. O dva dni neskôr ho letecky presunuli do Londýna. Velenie britského letectva jeho odhodlanie a úspechy v boji 13. novembra 1944 ocenilo vymenovaním za veliteľa 127. stíhacej perute a povýšením do hodnosti Squadron Leader.

Na posledný bojový let štartoval 28. novembra 1944 o 9.40 h na čele dvadsiatich Spitfirov. Ich úlohou bol ozbrojený prieskum v priestore Arnhem – Hengele – Zwolle. Počas letu nezistili žiadny pohyb nepriateľa. Veliteľ Smik sa však nechcel vrátiť na letisko s bombami a plnými zásobníkmi. Rozhodol,

Smik po dekorovaní britským DFC. Vysoko cenené vyznamenanie prevzal od A/V/M Hugh W. L. Saunders, veliteľa 11. skupiny ADGB (Veľká Británia, Hillingdon House, Uxbridge, 31. 1. 1944).

že spoločne zaútočia na železničnú stanicu v Zwolle aj napriek tomu, že bola chránená silnou protiletadlovou obranou. Krátko po 11:00 h ako prvý zaútočil na cieľ. Jeho lietadlo i lietadlo jeho zástupcu Belgičana F/O Henriho Taymansa dostalo zásah. Obe sa zrútili na zem. Smikov Spitfire spadol do areálu farmy v Ittersume. Pilot v jeho troskách zahynul. Pre nejasnosti pri identifikácii tela bol pochovaný ako „neznámy Angličan“ na cintoríne De Kranenburg.

Smikova operačná služba sa skončila po 263 bojových letoch s celkovým časom 371,49 operačných hodín. Pri nich určite zostrelil desať nepriateľských lietadiel a tri bezpilotné strely V-1, ďalšie dve lietadlá zneškodnil pravdepodobne a tri poškodil. Okrem toho zlikvidoval aj ďalšiu techniku nepriateľa.

Pochovaním Smika na vojnovom cintoríne De Kranenburg sa však jeho vojnový príbeh neuzavrel. Pokoj našiel až takmer päťdesiat rokov po smrti, keď boli jeho ostatky vyzdvihnuté z hrobu na vojnovom cintoríne v Adegem East v Belgicku a s vojenskými poctami 12. septembra 1994 prevezené do vlasti, kde ich uložili na cintoríne v bratislavskom Slávičom údolí.

plk. v. v. PhDr. Peter Šumichrast, PhD.

Vojenský historický ústav

Foto: VHÚ- VHA, PhDr. Jiří Rajlich, PhD., VHÚ Praha

Smik (čupiaci druhý zľava) so spolubojovníkmi z 222. stíhacej perute Natal

Pôsobenie a boje bratříci v Uhorsku, nimi obsadené hrady a mestá a ich poľné tábory. Mapa: Daniel Gurňák

Bojovníci a vojaci našej minulosti

Ako vojenčili bratříci

Pri hodnotení bratříci, známych aj pod dobovým pomenovaním žebráci, fratres, brüder, sa v historiografii prejavovalo a dodnes občas pretrváva viacero odlišných, protichodných, aj mylných hodnotení. Neraz ich stotožňovali s husitmi, respektíve sa romanticky označovali za dedičov husitského kalicha.

Bratříci však už neboli bojovníkmi za vieru, lebo si ich mohol najať ktokoľvek, často bojovali na vlastnú päsť. Ich podstatu vystihol už majster Ján z Turca vo svojej kronike z roku 1488: „Bol aj iný druh zbojníkov, ktorí pustošili Hornú zem. Verbovali sa z bývalých žoldnierov. Ich bojové oddiely sa dopúšťali násilia a mnohé sídla si získali zradou, zbraňou alebo novou výstavbou. Osvojili si pomenovanie brat na spôsob kláštorňých mníchov, čo vo svojej reči nazývali „bratřík“. Spomedzi seba si určili kapitánov a pustošením, zabíjaním a požiarmi ničili všetky s nimi susediace oblasti a boli horší než ostatní.“

Niekdajší husitskí bojovníci síce mohli spočiatku tvoriť väčšinu bratříckych oddielov, ale po dvadsiatich až tridsiatich rokoch vojenskej služby by v čase najväčšieho rozmachu a potom úpadku bratříckeho hnutia mali 50 – 60 rokov, čo vysoko presahovalo priemernú dĺžku života vtedajšieho obyvateľstva. A navy-

še išlo o ľudí, ktorí vykonávali rizikové povolanie – vojenčenie.

K českému jadrú, čiže k príslušníkom bývalých poľných husitských rôt, sa nepochybne pridávalo domáce obyvateľstvo, predovšetkým Slováci, Maďari a Rusíni, ako aj Poliaci či Slezania. Inak by bratříci nemohli vydržať až takmer do konca 60. rokov 15. storočia. Vo vzájomnom vzťahu oboch hnutí – husitského a bratříckeho – nešlo o organickú kontinuitu, lebo aj napriek tomu, že viacerí jednotlivci boli účastníkmi oboch hnutí, ich ciele ani podstata už neboli identické.

Zvyknutí na tvrdý boj i život

Pri bratříkoch išlo o príslušníkov vojenského remesla, privyknutých na boj a tvrdý vojenský život. Husitská vierouka ani jej šírenie pre nich nehrali úlohu. Mohol si ich najať ktokoľvek; bojovali za peniaze, a to aj proti sebe. Ak nedostávali žold, prepádali mešťanov, obchodníkov, duchovných, neraz aj poddaných sedliakov,

Jan Jiskra z Brandýsa na kresbe Mikołáša Aleša

takže mali skôr povest' zbojníkov a lupičov než šíriteľov vznesených ideí.

S bratříkmi však nemožno stotožňovať ani Jiskru a jiskrovcov. Za predzvest' deliacej čiary medzi bratříkmi a jiskrovskými žoldnieri treba považovať začiatok 50. rokov 15. storočia, keď niekdajší Jiskrov hajtman Peter Aksamit začal organizovať rôzne skupiny bojovníkov v Jiskrových službách, alebo konajúcich na vlastnú päsť, do viac či menej pevného vojenského spoločenstva, ktoré sa začalo nazývať bratstvo.

Bratřícke spoločenstvá sa vnútorne riadili zásadami vojenskej demokracie

s prvkami hierarchickej subordinácie. Vedenie tábora mali v rukách volení starší (seniores), spomedzi ktorých sa ustanovovali velitelia – hajtmani, čiže kapitáni. Z listu Eneáša Silvia Piccolominiho z júla 1453 pápežovi Mikulášovi V. vyplýva, že každý jazdec dostával na týždeň 1 zlatý, pešiak polovicu. Velitelia pri delení koristi dostávali toľko ako radoví bratříci. Aj ten, kto prišiel v posledný deň mesiaca, dostal rovnaký diel ako všetci ostatní.

Rôznorodé jednotky

Z vojensko-organizačného hľadiska možno bratříkov charakterizovať ako príležitostné zoskupenia ozbrojených jednotiek – dobovo nazývaných roty – rôznej sily a neraz aj odlišne usporiadanej štruktúry. Z časti zachovaných listinných dokladov, ako aj na základe posúdenia logisticko-operačných faktorov (zásobovania, ubytovania a celkovej bojaskopnosti) možno usúdiť, že základnú optimálnu, a teda aj najbežnejšiu samostatnú bratrícku jednotku tvorilo minimálne 25, priemerne okolo 50 až 70 a len výnimočne nad sto mužov.

V rokoch 1453 – 1458 dosiahlo bratrícke hnutie najväčší rozmach, keď z pôvodného počtu 5-tisíc mužov sa ich počet zvýšil na 15-až 20-tisíc, v 36 poľných táboroch. Bolo to najmä v dôsledku odchodu Jána Jiskru z Uhorska v roku 1458, pretože k bratříkom vtedy prešla značná časť jeho vojska. Najvyšším veliteľom bratříkov (supremus capitaneus fratrum) bol Peter Aksamit z Košova. Sídliť na Táboře (Zelenej hore pri Hrabušiciach) a na hrade Plaveč, ktorý dostal do daru od Petra Komorovského, významného poľského šľachtica, ktorý sa k bratříkom pridal.

Pôvod bratríckeho veliteľa, ktorý sa sám vždy podpisoval Peter Aksamit z Košova či Kosova, nie je objasnený. Viacerí starší historici nepochybovali o jeho českom pôvode, iní v ňom videli Poliaka, daktori ho označili za Slováka, pochádzajúceho zo samoty Kosovo pri Dvorníkoch v okrese Hlohovec.

Peter Aksamit od roku 1440 slúžil v žoldnierskom vojsku Jána Jiskru z Brandýsa. Roku 1443 je doložený ako jeden z nižších veliteľov na Spišskom hrade. Kardinál Piccolomini roku 1453 v správe pápežovi Mikulášovi V. charakterizoval Aksamita takto: „Je to akýsi Čech, pochádzajúci z neznámeho miesta, z rodičov nízkeho pôvodu. Je to však odvážny muž, nadaný nielen obratnosťou, ale aj duševnou rozvahou, usilovný, nevyhýbajúci sa žiadnej námahe ani nebezpečenstvu.“

Velitelia a významné tábory

Ďalšími významnými bratríckymi veliteľmi boli Matej z Kňažíc, ktorý sídlil na Šarišskom hrade, Ján Talafúz ovlá-

Fiktívny portrét Petra Aksamita podľa Viléma Hlobila

dajúci Richnavu, Peter z Radkova a po ňom Peter zo Snakova boli hajtmanni Brezovického hradu, Jakub z Paňoviec, prezývaný Tele (Teľa), bol hajtmanom v Podolínci a na Plavečskom hrade, neskôr hlavným hajtmanom bratříkov v Gemeri. Kapitánom Kežmarku bol pôvodne Mikuláš Brcál, keď sa roku 1449 stal spišským županom, funkciu prevzal jeho brat Martin Brcál, ktorý bol predtým kapitánom Rožňavy. Spolu s Martinom Brcálom hajtmanskú funkciu v Kežmarku vykonával aj Bartoš (Bartošek) z Hartvíkovic. K bratříkom sa na istý čas pridal aj veľmož Mikuláš Pongrác zo Svätého Mikuláša, ktorý ovládal veľké územie západného a severného Slovenska. Jeho sídlom bol hrad Branč. Na Záhorí a vo východnom Rakúsku operoval Vaněk z Rachmanova, nazývaný Ledvinka i Mladvenko. Kronikár Ján z Turca a po ňom aj humanistický dejepisec Antonio Bonfini spomínajú zhodne aj ďalšie mená: Ribald, Kerský, Urik a Slovačko.

Centrom bratříkov a zároveň sídlom ich najvyššieho kapitána v tomto období bola Zelená hora na Spiši. Tento tábor bol často vystavený útokom kráľovských i stoličných oddielov, no dlho, pravdepodobne do roku 1462, odolával vďaka výhodnej polohe aj spojeniu s bratříkmi

na Muránskom hrade. Podobné, alebo o čosi menšie tábory a posádky si bratříci vybudovali v Haligovciach, Spišskej Teplici, Chmeľove, Nižnej Myšli, Jasove, Ozdine. Odtiaľ podnikali prepady východoslovenských miest.

Vzhľadom na neúspešnosť vojenských operácií sa uhorské dvorské kruhy pokúšali oslabiť vplyv bratříkov tým, že ich verbovali za žoldnierov a posielali bojovať proti Osmanom, čo sa ako riešenie vcelku osvedčilo.

Posledná etapa boja

Po nástupe Mateja Korvína na uhorský trón začiatkom roka 1458 nastala posledná fáza boja proti bratříkom, ako aj proti Janovi Jiskrovi, ktorí sa opäť stali spojencami. Smrť Petra Aksamita, ktorý padol v júni 1458 v bitke pri Blatnom Potoku (Sárospatak), značne oslabilu jednotu a silu bratríckeho hnutia. Kráľ Matej sa však chystal na boj proti Osmanekej ríši a v septembri 1458 uzavrel s bratříkmi ročné prímerie. Po jeho vypršaní pokračovali v rôznej intenzite drobné boje, ktoré bratříkov značne oslabovali. V roku 1462 sa Matejovi podarilo uzavrieť dohodu s Jiskrom a viacerými bratríckymi kapitánmi, keď im za odstúpenie dovtedy ovládaných miest a hradov vyplatil odškodné.

Mnohí z bratříkov opustili Uhorsko a časť z nich vstúpila do Matejovho žoldnierskeho vojska. Zvyšok sa postupne presunul na západné Slovensko. Tu si vybudovali dva väčšie tábory, vo Svätom Petri pri Hlohovci a Veľkých Kostoľanoch. Koncom roka 1466 kráľovské vojsko obľahlo posledný bratrícky tábor vo Veľkých Kostoľanoch, ktorého veliteľom bol Ján Švehla, bývalý kapitán a zbež z Matejovho vojska. Po takmer mesačnom obklúčení bola koncom januára 1467 posledná bratrícka pevnosť dobytá. Kráľ Matej zúčtoval s bratříkmi nemilosrdne – Švehla a jeho 150 bojovníkov odvislo na šibenici. To bola bodka za hnutím bratříkov v Uhorsku.

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Boj bratříkov v Kronike Jána z Turca z roku 1488

POMOC A PODPORA

pre vojenský personál v aktívnej službe,
výsluhových vojenských dôchodcov a vojnových
veteránov

ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

- observačné pobyty vojenského personálu po návrate z úloh v MKM
- koordinácia objednávaní na odborné vyšetrenia v spolupráci s klinikami a oddeleniami ÚVN SNP Ružomberok – FN

nrtm. Mgr. et Mgr. Zdenko STRUŇÁK
044/438 26 48
strunakz@uvn.sk

VZDELÁVANIE A VÝSKUM

- edukácia v zdravotníckych problematikách
- koordinácia odbornej praxe a zdravotníckych stáží v ÚVN SNP Ružomberok - FN aj pre rodinných príslušníkov

PhDr. Milena HRABOVSKÁ, MPH
044/438 2901
hrabovskam@uvn.sk

PSYCHOLOGICKÉ SLUŽBY

- psychologická starostlivosť o profesionálnych vojakov
- psychologické poradenstvo
- edukácia a zabezpečenie prednáškovej činnosti
- pomoc pre rodinných príslušníkov v psychologickej oblasti

npor. Mgr. Jana CELUCHOVÁ
044/438 2919
celuchovaj@uvn.sk

SOCIÁLNA PRÁCA

- sociálne poradenstvo (ohľadom sociálnych služieb, kompenzácií ZŤP)
- sociálne poradenstvo a pomoc pri riešení náročných životných situácií

PhDr. Iveta SLANICAYOVÁ
044/438 2934
slanicayovai@uvn.sk

DUCHOVNÁ POMOC

- komplexná duchovná starostlivosť poskytovaná pacientom ÚVN SNP Ružomberok – FN, profesionálnym vojakom, výsluhovým dôchodcom a veteránom

pplk. PhDr. Stanislav KANÍK
044/438 2951
kaniks@uvn.sk

 veterani@uvn.sk

ODDELENIE STAROSTLIVOSTI O
PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV A
VETERÁNOV - UVN

Jaselské kasárne a historici

Majorka Markéta Vazovan Grácová z veliteľstva 1. mechanizovanej brigády pozemných síl zdôrazňuje, že v Sieni tradícií topolčianskych Jaselských kasární sú exponáty zapožičané z Tribečského múzea. Aj to dokazuje dobrú spoluprácu historikov, Tribečského múzea a Ozbrojených síl SR v meste Topolčany.

Topolčianski historici Bohuš Sasko (vľavo) a Ondrej Godál so zbraňami zo zbierok múzea

Topolčianske Jaselské kasárne sa stali pôsobiskom mnohých vojenských útvarov a zariadení. V rokoch 1950 až 1994 bolo v nich dislokované veliteľstvo 13. tankovej divízie a niektoré jej jednotky, do roku 2000 veliteľstvo 1. armádneho zboru, do konca roka 2002 veliteľstvo Domobrany Armády SR, medzi rokmi 2002 a 2006 veliteľstvo Ľahkej brigády, do roka 2005 aj velenie Mnohonárodnej česko-poľsko-slovenskej brigády. V súčasnosti v nich sídli veliteľstvo 1. mechanizovanej brigády pozemných síl. Názov poukazuje na mesto Jaslo v Poľsku, kde sa 15. januára 1945 vyznamenali československí delostrelci 1. čs. armádneho zboru.

Ľudia a exponáty

Historici, ktorí pôsobia v Tribečskom múzeu v Topolčanoch, sa celkom prirodzene zaujímajú aj o vojenskú históriu svojho regiónu. Obaja sú rodáci z Topolčian. Ondrej Godál vyštudoval katedru histórie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Priznáva, že k vojenstvu, vojenskej histórii a vôbec k uniformovanému svetu ho to ťahalo už od chlapčenských čias: „Prvé objekty môjho záujmu boli rytieri a rímski gladiátori. Postupne som sa začal zaujímať o zbrane, najmä z obdobia druhej svetovej vojny. Asi najbližšie mám k Slovenskému národnému povstaniu, na regionálnej aj širšej úrovni. Z tejto oblasti som písal aj diplomovú prácu.“

Zaujímajú ho chladné i strelné zbrane a zbroj, okolnosti ich vzniku, konštrukcie, špecifiká. Ešte v roku 2009 sa stal členom skupiny, ktorá pomáhala Vojenskému historickému

Exponáty Tribečského múzea zapožičané pre sieň bojových tradícií 1. mechanizovanej brigády

múzeu Piešťany s údržbou zbierkových predmetov. „Členom skupiny bol aj Jerguš Váry a ďalší zamestnanci Vojenského historického múzea. Skupina síce už nefunguje, ale dobré vzťahy s kolegami zostali,“ konštatuje Ondrej Godál.

V Topolčanoch sa v roku 2018 počas svojej prednášky o bojoch SNP v topolčianskom regióne zoznámil s členom Klubu histórie Slovenska Bohušom Saskom. „Oslovil ma, uviedol do problematiky a ja som prejavil záujem o vstup do klubu. Odvtedy sa vojenskej histórii a histórii zbraní venujem nielen v práci, ale aj účasťou na rôznych dynamických ukázkach, prezentáciách, spomienkach, pietnych aktoch či výstavách,“ spomína historik.

Bohuš Sasko vyštudoval všeobecné dejiny na Filozofickej fakulte UCM Trnava. Ako vojak základnej služby pôsobil v zložkách protivzdušnej obrany od Viničného až po Sliač. Pri práci v múzeu sa stretával s vojenskou históriou mesta a regiónu.

Kasárne i letiská

„Zaujali ma okolnosti výstavby kasárenského areálu v Topolčanoch, aj dnes už zabudnutého poľného letiska Nemčice. Išlo o mobilizačné letisko. Dňa 14. septembra 1938 sa tam z Brna presunulo veliteľstvo 3. perute leteckého pluku 5, no dlho sa tam neohrialo,“ dodáva Ondrej Godál s tým, že v roku 1936 sa uvažovalo o výstavbe leteckých kasární v meste. Napokon ostalo len pri kasárňach pozemného vojska.

Privítanie vojenskej posádky v roku 1938

Z regiónu treba spomenúť aj poľné letisko pri Horných Obdokovciach, ktoré fungovalo na jeseň 1938. V tom čase na ňom bola dislokovaná letka 10 „Gordíán“ pod velením mjr. let. Ladislava Bartoša. Disponovala lietadlami Letov Š-328. Letisko používala do 15. novembra, keď ju presunuli do Nitry. Neďaleko mesta sa nachádzalo aj záložné letisko Bojná, využívané od roku 1950 piešťanským leteckým útvarom 7. stíhacieho pluku, neskôr aj školským plukom a Leteckými opravovňami Trenčín.

Historik Sasko na margo vojenskej prítomnosti v samotnom meste hovorí, že v auguste 1920 bola v Topolčanoch umiestnená jednotka čs. legionárov – 23 dôstojníkov a 517 mužov so 60 koňmi. Vojsko sa nezdržalo dlho, mesto sa však ďalej snažilo, aby v Topolčanoch bola dislokovaná vojenská jednotka. Dohodu s vojenskou správou podpísalo 25. februára 1937. Výstavba kasární prilákala do Topolčian potrebné investície a dala príležitosť aj miestnym stavebným firmám, poskytla nové pracovné miesta. Podľa plánov malo vzniknúť 42 objektov aj niekoľko bytov pre dôstojníkov a ich rodiny. Predbežné údaje hovorili o 1 000 vojakoch, 90 gážístoch a 380 koňoch.

Topolčianska posádka oficiálne vznikla 7. marca 1938.

Jozef Žiak • Foto: autor, Tribečské múzeum

Osemnásobná majsterka Slovenska v paddleboardingu

Covidový štart k ôsmim zlatým

„Keď boli v roku 2020 cez covid uzavreté športoviská, kúpila som si najlacnejšiu dosku a išla prvý raz v živote na vodu,“ spomína Jana Sabová, ktorá sa odvtedy stala osemkrát majsterkou Slovenska v paddleboardingu.

Mladá fyzioterapeutka z polikliniky ministerstva obrany v Trenčíne dodáva, že priatelia, s ktorými vtedy splavovala Váh z Trenčína do Piešťan, ju veľmi posmeľovali: „Ani nechceli veriť, že som úplná začiatočníčka. Hovorili, že mi to ide skvele. Že mám na to, aby som bola dobrá. Uverila som im. Aj sebe. O dva mesiace som si kúpila prvú športovú dosku. Už som trénovala nielen pre oddych, ale aj pre zlepšenie kondície a techniky.“

Šprint, technika, vytrvalosť

Jej fascináciu paddleboardingom (alebo skratene len SUP, čiže Stand Up Paddle, teda pádlovanie v stoji) predchádzali bežné detské športové hry. Vybíjaná, volejbal, tanec. Potom aj posilňovňa, rafting, joga či pilates – ale všetko len rekreačne. Ukázalo sa

však, že pre tento šport je to výborne namiešaná zmes pre budúce úspechy. Pravdaže, zároveň s nesporným talentom a obrovským odhodlaním. Už na historicky prvých Majstrovstvách Slovenska, ktoré sa konali v roku 2022 v areáli rýchlostnej kanoistiky na bratislavskom Veľkom Zemníku, zvíťazila v šprinte a technických pretekoch. „Šprint má trikrát dvesto metrov, technické preteky sú na tri kolá s rôznymi vytýčenými zákrutami a dĺžka je kilometer,“ vysvetľuje.

Rodáčka z Vrbového vie, že v prvom ročníku ešte nebola až taká silná konkurencia. V druhom roku už išlo do tuhého. Lenže kolena jej nezmäkli. Naopak. Dva tituly obhájila a pridala aj tretí, na vytrvalostnej šesťkilometrovej trati.

Janka sa nevenuje iba pádlovaniu na tichej vode jazier, ale splavuje aj tečúcu vodu, akou je Váh, Hron či Dunajec. No aj náročnejšie rieky Hornád, Jihlávku alebo Vltavu. Tam už paddleboardista musí byť zdatnejší, musí

Po horách i po dolinách

Zakaždým, keď poručička Michaela Kucháriková reprezentovala svoj 11. mechanizovaný prápor Martin na majstrovstvách Ozbrojených síl SR v bežekom lyžovaní, cezpoľnom behu, Memoriáli Jozefa Gabčíka, Behu k srdcu SNP či Behu veteránov, vždy skončila na stupňoch víťazov.

Rodáčka z Liptovského Mikuláša sa športu venuje od malička. Na univerzite v Olomouci vyštudovala fakultu telesnej kultúry, potom ju lákal zaujímavý armádny život. Začiatkom roka 2021 nastúpila do martinského útvaru ako prvá profes-

onálna vojačka z rodiny. Predtým počas letnej sezóny dochádzala do Demänovskej jaskyne Slobody, kde pracovala ako sprievodkyňa, na bicykli. Pätnásť kilometrov hore dolinou s poriadnym prevýšením, večer 15 km dole. Okruh prehliadky absol-

mať aj potrebný výstroj. Vráťane prilby, vesty či chráničov. Pádlovaniu sa venovala aj počas dovolení pri mori v Chorvátsku, Taliansku, Čiernej Hore, Albánsku či Grécku kde si zlepšovala najmä stabilitu na doske. Mimochoďom – dosky sú špecifické pre každú vodnú plochu. Líšia sa v dĺžke a šírke, podobne sa líšia aj pádla a plutvičky.

Úraz a sny

Absolventka evanjelického gymnázia v Bratislave a bakalárka fyzioterapie z trenčianskej Univerzity Alexandra Dubčeka nezanevrela ani na iné športy. No lyžiarsky svah sa jej stal minulú zimu takmer osudným: „Na svahu som pomáhala jednému dieťaťu, keď do mňa nepekne narazil lyžiar, ktorý padal. Odnieslo si to najmä koleno, zachraňovali ho dvoma operáciami.“ Tá druhá bola v apríli. Veľké bolesti sprevádzali vysoké teploty. Ukázalo sa, že jej boľavému kolenu paddleboarding v rámci rehabilitácie viac pomáha, ako škodí. O to viac zaľala zuby: „Vedela som, že ak ho dostatočne rozhybem, nič ma nezastaví, aby som sa koncom leta na republikových majstrovstvách nepostavila na dosku opäť.“ Dokázala to. Znova z toho boli tri zlaté medaily vo všetkých troch disciplínach, na ktoré nastúpila.

Logická otázka – prečo už nepreteká aj v zahraničí? „Pádlovanie na závodnej medzinárodnej úrovni nie je jednoduché. Musíme brať do úvahy vysoké štartovné, dopravu, ubytovanie a veľmi veľa času na tréning aj preteky.“

A cena dosiek? „Ľudia si myslia, že doska s výstrojom vyjde do 250 eur. Kvalitná závodná nafukovacia doska s karbónovým pádlom, akú používam aj ja, stojí viac ako dvetisíc eur. Na európskej a svetovej úrovni sa používajú pevné paddleboardy. Tu sa cena s výstrojom pohybuje na hranici 5 000 eur.“

Napriek tomu sníva, že sa raz postaví aj na štart medzinárodných pretekov. Aby v tomto mladom atraktívnom špor-

te reprezentovala seba, vojenské zdravotníctvo, náš rezort, aj Slovensko. No pre Janu Sabovú je dôležitá aj jej profesia: „Práca vo vojenskej poliklinike ma veľmi baví. Oproti iným nemocniciam máme na pacientov viac času a som vďačná, že ma vedenie podporuje pri

ďalšom vzdelávaní. Absolvovala som už niekoľko kurzov, v magisterskom štúdiu sa blížim do finále a vo vojenskom zdravotníctve chcem určite pokračovať.“

Pavol Vitko
Foto: archív J. S.

vovala štyrikrát denne, pričom prekonala 913 schodov, 1 150 metrov a prevýšenie 86 metrov. Teplota v jaskyni je nemenná, celý rok 7 stupňov Celzia. Dobrá príprava na službu v ozbrojených silách.

Pre Michaelu je beh najlacnejším a najdostupnejším športom, najobľúbenejším spôsobom dopravy. Spočiatku využívala bežecký talent v šprinte. Za svoj najväčší úspech považuje tretie miesto na majstrovstvách Slovenska juniorov v behu na 200 m a rovnaké umiestnenie z majstrovstiev Slovenskej republiky v sedemboji žien.

V súčasnosti sa viac realizuje ako vytrvalostná bežkyňa. „Štartovala som v sérii svetového pohára vo verticale (behu do

vrchu) na Kanárskych ostrovoch, kde som obsadila ôsme miesto. Začiatkom augusta som obsadila v horských pretekoch v Tirolských Alpách tretie miesto. Bol to beh na 24 kilometrov s prevýšením 1 650 metrov a dal mi poriadne zabráť,“ hovorí Michaela, ktorá tento rok skúsila aj preteky série UTMB (Ultra Trail Mont Blanc).

Poručíčku zaujímajú všetky outdoorové aktivity – turistika, skialp, lyžovanie, beh v horách, bicykel. Podmienky a čas na tréning sa snaží sklbiť s prácou a ďakuje všetkým, ktorí ju pri športe podporujú, aby mohla dosiahnuť ďalšie úspechy.

Jozef Žiak
Foto: archív M. K.

Lešť ako najväčšie výcvikové zariadenie OSN na svete

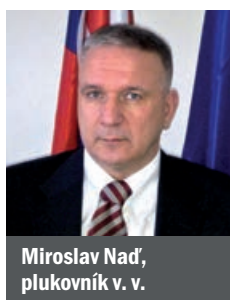
Mnohonárodná bojová skupina NATO pod vedením Španielska nie je prvou veľkou skupinou zahraničných ozbrojených síl, ktorá bola v ére slovenskej samostatnosti dislokovaná v Centre výcviku Lešť. Premiérovou, štvrtisícovou, sa v lete pred 30 rokmi stali vojaci z Pakistanu a Bangladéša.

Boeingom 747 priletelo 21. mája 1994 na bratislavské letisko prvých 300 vojakov pakistanských mierových síl OSN

Okolnostiach, ktoré predchádzali príchodu týchto jednotiek na Lešť a ďalších súvislostiach sme hovorili s Miloslavom Naďom, plukovníkom v. v., ktorý bol pri zrode myšlienky cvičiť pakistanských a bangladéšskych vojakov v Lešti. Po dvoch rokoch pôsobenia na veliteľstve misie UNPROFOR v bývalej Juhoslávii bol vo februári 1994 z funkcie zástupcu hlavného ženístu odvelený priamo do Sekretariátu OSN v New Yorku. S úlohou posilniť ženíjné oddelenie Správy mierových operácií (DPKO). V tomto roku sa totiž s mierovými misiami vo svete doslova roztrhlo vrece, nové ohniská násillia v Somálsku či Rwande prekonali svojou ukrutnosťou aj bývalú Juhoslávii, a novozriadenej DPKO chýbali ľudia so skúsenosťami.

Ako vznikla myšlienka vycvičiť vojakov pre mierové sily OSN práve na Slovensku?

Miloslav Naď,
plukovník v. v.

Predchádzala jej rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č. 836 zo 4. 6. 1993, ktorá rozšírila mandát mierovej misie UNPROFOR a povolila použitie sily na

ochranu civilného obyvateľstva v tzv. bezpečných zónach Bosny a Hercegoviny. Pritom Srebrenicu vyhlásili za tzv. bezpečnú zónu už v apríli 1993. Politikov však netrápilo, kto ju bude reálne chrániť. Implementáciu tak ponechali na vtedajšieho generálneho tajomníka OSN Butrusa Butrusa Ghaliho. Tomu trvalo celý rok, kým sa dobre myslená rezolúcia dala do pohybu a premenila na čiastočnú realitu. A to v podobe nasadenia dvoch pakistanských mechanizovaných práporov, čiže 3 000 vojakov všetkých hodností, plus jedného 1 200-členného bangladéšskeho.

Prečo tak dlho?

Nedávno odtajnené záznamy o rozhovoroch generálneho tajomníka s nemeckým kancelárom, bangladéšskou predsedníčkou vlády, pakistanským ministrom zahraničných vecí a plánovacie dokumenty NATO z archívu OSN nám odhaľujú zaujímavé diplomaticko-vojenské zákulisie modalít neľahkej implementácie tejto rezolúcie. Plány a záujmy mocných hráčov sa prešli počas leta 1994 práve v slovenskej Lešti.

Čo tomu predchádzalo?

Generálny tajomník križoval svet a presviedčal hlavy štátov, aby mu

dali vojakov do Bosny a Hercegoviny. Potreboval ich 50 000. Niektoré by mu dali koľko potreboval, ale iba živú silu bez potrebnej výzbroje. S vyzbrojením čiastočne uspel až v Nemecku. Pôvodný predpoklad bol, že Nemecko vycvičí, vyzbrojí a vystrojí tieto jednotky na svojom území technikou a materiálom zo skladov po bývalej východonemeckej armáde. Pôvodne išlo o vojakov z Pakistanu a Maroka. Maroko si však účasť rozmyslelo, od 1. 10. 1993 ho nahradil Bangladéš. Netrepežlivo sa čakalo na záverečnú zelenú, aby sa akcia rozbehla. Po dlhých prieťahoch však prišla v závere roka z Nemecka studená sprcha v oznámení, že výcvik sa nemôže uskutočniť na jeho území pre ústavnoprávne prekážky. Rovnaká bola aj odpoveď susedného Rakúska.

Slovensko v roku 1994 poskytnutím priestorov na výcvik pakistanských a bangladéšskych vojakov hodilo Organizácii Spojených národov záchranné lano.

Ako sa do toho celého dostalo Slovensko?

Keď som vo februári 1994 nastúpil na Správu mierových operácií OSN, celý projekt bol vzhľadom na nemecké a rakúske stanovisko v slepej uličke. Začalo sa uvažovať, že jednotky budú vystrojené a vyzbrojené až priamo v misii. Náčelník štábu UNPROFOR britský generál Charles Ritchie bol zásadne proti. Tlmočil som jeho postoj aj vzhľadom na predchádzajúce skúsenosti s nepálskym a kenským práporom. Tie prišli do misie bez obrnených transportérov. OSN po zhoršení situácie začiatkom roku 1993 kúpila pre každý z nich po

20 kusov OT-64 od Slovenska, avšak bez výcviku. Predpokladalo sa, že techniku nejako zvládnu sami. To sa, žiaľ, nepotvrdilo. V priebehu tejto porady mi mimovoľne napadlo, či by sa výcvik nemohol uskutočniť na Slovensku. Na um mi prišla Lešť, ktorú som poznal už od detstva a ktorá mala na výcvik všetko potrebné. Tento nápad som komunikoval vedúcemu porady a pravej ruke generálneho tajomníka, ktorým bol jeho poradca Shashi Tharoor. Nasledovalo to, čo sa nazýva diplomatické tančiky (aj Miloslav Naď sa na prelome milénia stal diplomatom a kariéru skončil ako veľvyslanec SR v Iraku). Samozrejme, popri všetkých osobnostiach zohrali dôležitú úlohu aj náš vtedajší veľvyslanec pri OSN Eduard Kukan a minister obrany Imrich Andrejčák. Minister Andrejčák súhlasil, ale vzhľadom na vtedajšiu napätú situáciu s rozpočtom pre obranu mal zásadnú podmienku. A to, že výcvik nás nesmie stáť ani korunu. OSN vzápätí potvrdila, že všetky náklady bude Slovensku refundovať. Projekt sa rozbehol na plný plyn. Slovensko tak hodilo OSN záchranné lano a historicky prvý biely Boeing Jumbo-Jet pristál s vojakmi na bratislavskom letisku 21. mája 1994. V ten istý deň dorazil na Lešť aj prvý vlak z Nemecka a výcvik sa začal už o dva dni neskôr.

Aké odbornosti vojakov prišli?

Išlo o vodičov obrnených transportérov a terénnych vozidiel, boli to aj mechanici, strelci z palubných zbraní, zbrojáři, spojári či strojníci elektrocentrál. Cieľom pobytu bol ambiciózny zámer nemeckých inštruktorov preškoliť a vybaviť spomenuté tri pešie prápory, ktoré prišli na Lešť len s osobnými zbraňami a v letných uniformách, na prápory mechanizované. No a potom ich nasadiť do vojnovéj zóny v Bosne ešte pred začiatkom zimy. Aby sa stihli

Z Lešte odchádzali pakistanskí a bangladéžskí vojaci rovno do misie UNPROFOR v bývalej Juhoslávii

aklimatizovať. Tento cieľ sa podarilo splniť.

Na aké zbrane a techniku sa cvičili?

Nosnou bojovou technikou boli obrnené transportéry typu SWP-70, čo bolo označenie pre východonemecký variant sovietskeho BTR-70 vyrábaného licenčne v Rumunsku. Nemecko dodalo aj poľné kuchyne, cisterny na PHM a vodu, nákladné autá, podvalníky, ťahače, spojovacie prostriedky atď. Museli sa prešii aj zimné uniformy, ktoré boli pôvodne určené pre fyzicky mohutnejšiu nemeckú populáciu. Pre štyritisíc vojakov oboch školených armád bola uniforma a dokonalý vzhľad prioritou a aj v zimných uniformách chceli byť ako zo škatulky.

Aká bola odozva z ich výcviku na Slovensku a v OSN?

Celý projekt bol taký ambiciózny a komplexný, že vzbudil pochybnosti, či v takom krátkom čase uspeje. Pochybovači poukazovali napríklad na to, že armáda Bangladéša nemala v tom období vo výzbroji žiadne obrnené transportéry. Alebo, že nasadení

pakistanskí vojaci boli doteraz iba ako motorizovaná pechota prepravovaná na nákladných autách. Treba spomenúť, že generálov a historikov vždy téma rýchleho prerodu vojenskej kvantity na kvalitu mimoriadne zaujíma. Možno to aktuálne povedať aj o situácii na Ukrajine. No a vtedy, pred 30 rokmi, bola Lešť svedkom, ako napríklad bangladéžskí vojaci, ktorí videli obrnené transportéry a v nich lafetovanú výzbroj po prvýkrát v živote, túto techniku pod vedením nemeckých inštruktorov zvládli za niečo vyše mesiaca. Ich veľkou komparatívnou výhodou bola však kvalita personálu. Služba v armáde bola vysoko výberová a znamenala pre nich celoživotnú istotu. Ani inštruktori z Nemecka sa nakoniec netajili obdivom k ich motívácii a vytrvalosti.

Napokon však vojnu a napätú situáciu v Bosne a Hercegovine stabilizovala od decembra 1995 až 60-tisícová operácia IFOR a vzápätí SFOR pod velením NATO.

Počet pakistanského aj bangladéžskeho kontingentu v celkovom počte 4 000 bol povzbudivý, ale reálne predstavoval iba zlomok skutočnej potreby 50 000 vojakov, ktorých plánovala nasadiť OSN. V hre bolo viacero možností, ale jediným reálnym vojensko-politickým východiskom sa naozaj stalo nahradenie misie UNPROFOR operáciou IFOR pod vedením NATO. Aj preto Aliancia prejavovala už s predstihom o spomínaný výcvik na Lešti živý záujem. Napríklad 16. júna 1994 navštívil výcvikový priestor veliteľ síl NATO v strednej Európe (LANDCENT) so sídlom v Heidelbergu, holandský generálporučík Marinus Wilmink. V každom prípade však možno konštatovať, že v lete 1994 bola Lešť najväčším výcvikovým zariadením mierových síl OSN na svete.

Pavol Vitko

Foto: TASR – Vladimír Benko, Jozef Ďurník a archív M. N.

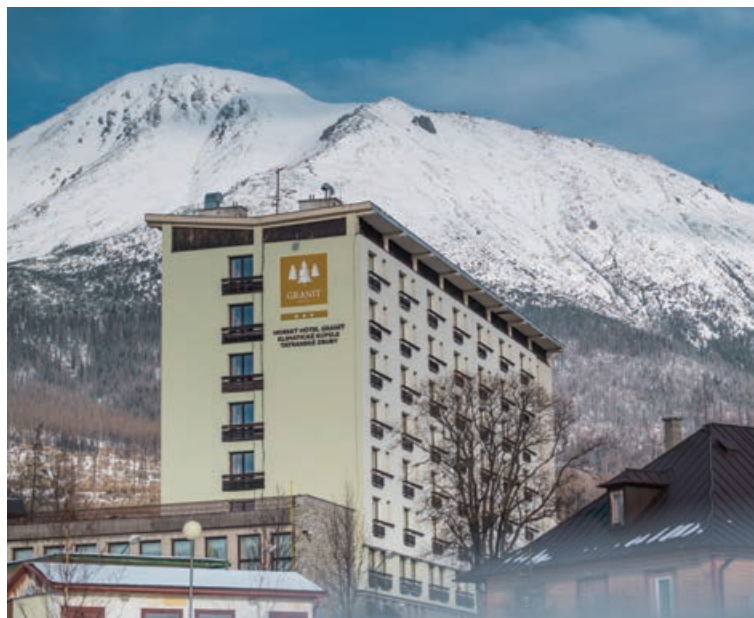
Veliteľ pozemných síl NATO v strednej Európe holandský generálporučík Marinus. J. Wilmink sa 16. júna 1994 v sprievode zástupcu veliteľa pozemných síl Armády SR generálmajora Svetozára Naďoviča zhovára na Lešti s pakistanskými veliteľmi o modalitách výcviku

VIANOCE A SILVESTER V HOTELOCH GRANIT

HOTELY GRANIT KAŽDOROČNE PRIPRAVUJÚ PRE SVOJICH HOSTÍ NIELEN KRÁSNU SVIATOČNÚ ATMOSFÉRU POČAS VIANOC, ALE AJ BOHATÝ PROGRAM POČAS SILVESTRA. INAK TOMU NEBUDE ANI TENTO ROK. KRÁSNE VIANOCE PRIPRAVUJÚ V TATRANSKÝCH ZRUBOCH A NA SMREKOVICI A OSLÁVIŤ PRÍCHOD NOVÉHO ROKU MÔŽU HOSTIA V ZRUBOCH, NA SMREKOVICI I V NOVEJ POLIANKE.

Vianoce sa budú niešť v pokojnej rodinnej atmosfére, pripravená bude i vianočná výzdoba a sviatočná večera so všetkým čo k nej patrí. Silvester bude v znamení zábavy s bohatým sprievodným programom, tombolou a pohostením.

Ak sa chystáte do Hotelov Granit na silvestrovskú zábavu i vy, hotely odporúčajú rezervovať si lístky vopred, pretože kapacity sú obmedzené.

VŠETKY POTREBNÉ INFORMÁCIE K HOTELOM GRANIT NÁJDETE NA WWW.GRANITHOTELS.SK
ALEBO NÁS MÔŽETE SLEDOVAŤ NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH

 [FACEBOOK.COM/GRANITHOTELS](https://www.facebook.com/granithotels)

 [@GRANITSMREKOVICA](https://www.instagram.com/granitsmrekovica) [@HOTELSGRANIT](https://www.instagram.com/hotelsgranit)

MILITARY ENGLISH

NATO SECRETARY GENERAL

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: NATO

"NATO's strength is its **diversity**," said former NATO Secretary General Jens Stoltenberg on the occasion of International Day against Homophobia, Biphobia and Transphobia. The **quote** is true in more ways than one: in its 80 years of existence the Alliance has always **embraced** new ideas, concepts and innovations while remaining devoted to its **core values** and principles. The person to drive the processes of consultations and decision-making within the Alliance and **oversee** their implementation is the Secretary General, the single and most visible NATO figure of them all. According to the NATO charter, the role of the SG is to **chair** all major committees – including the North Atlantic Council, the Alliance's principal political decision-making body –, **steer** discussions, facilitate the decision-making process and ensure that decisions are implemented; and to serve as NATO's principal spokesperson, representing the Alliance in public on behalf of the member countries, reflecting their common positions on political issues. The SG also represents NATO vis-à-vis other international organizations and the **public at large**. To this end the Secretary General regularly holds press briefings and conferences as well as public lectures and speeches.

The Secretary General has the authority to propose items for discussion and mediate any disputes between member states, maintaining direct contact with Heads of State and Government, and Foreign and Defense Ministers in NATO and partner countries. This **entails** regular visits to NATO and partner countries, as well as bilateral meetings with senior national officials when they visit NATO Headquarters.

The position of the Secretary General has traditionally been held by a European senior political figure from a NATO member country. The selection is carried out through informal diplomatic consultations among the member countries until they reach consensus on one candidate. The Secretary General is appointed by NATO Allies for an initial period of four years, but that can be extended if all Allies agree – for example Jens Stoltenberg lead the Alliance for a total of 10 years. His **successor** is Mark Rutte, the former Dutch Prime Minister, who took up the job on 1 October 2024. Mr. Rutte's

vision for the Alliance focuses on three **pivotal** priorities: 1) the need to keep NATO strong and ensure the effectiveness and credibility of its defenses against evolving threats by cultivating innovation and modernization; 2) stepping up support for Ukraine, recognizing that lasting security in Europe **hinges on** a strong and independent Ukraine; 3) strengthening partnerships with non-NATO members, organizations, universities and private companies in an increasingly interconnected world. Mark Rutte is the 14th Secretary General of NATO. His predecessors include diplomats from 8 countries: the Netherlands (4), the UK (3), Belgium (2), Italy, Germany, Spain, Denmark and Norway.

QUESTIONS:

1. Bol niekedy generálnym tajomníkom NATO Američan alebo Kanadčan? Ak nie, prečo?
2. Ako sa vyberá/volí generálny tajomník NATO?
3. Kto je v súčasnosti generálnym tajomníkom NATO a akú funkciu zastával vo svojej vlasti v minulosti?

GLOSSARY

- **diversity** /dɪ'vɜrsəti/ – rôznorodosť
- **quote** /kwəʊt/ – citát
- **embraced** /ɛm'breɪst/ – objala, prijala (za svoje)
- **core values** /kɔr 'væljuːz/ – ústredné hodnoty
- **oversee** /'oʊvər'si/ – dohliada (na niečo)
- **chair** /tʃeər/ – predsedať
- **steer** /stɪr/ – riadiť, usmerňovať
- **facilitate** /fə'sɪlə'teɪt/ – napomáhať, sprostredkovať
- **public at large** /'pʌblɪk æt lɑrdʒ/ – širšia verejnosť
- **entails** /ɪn'teɪlz/ – zahŕňa
- **successor** /sək'sesər/ – následník
- **pivotal** /'pɪvətl/ – kľúčový
- **hinges on** /'hɪndʒɪz ɒn/ – závisí od.

por. Mgr. Katarína Zaťková,
Veliteľstvo vzdušných síl Zvolen

Spomienky

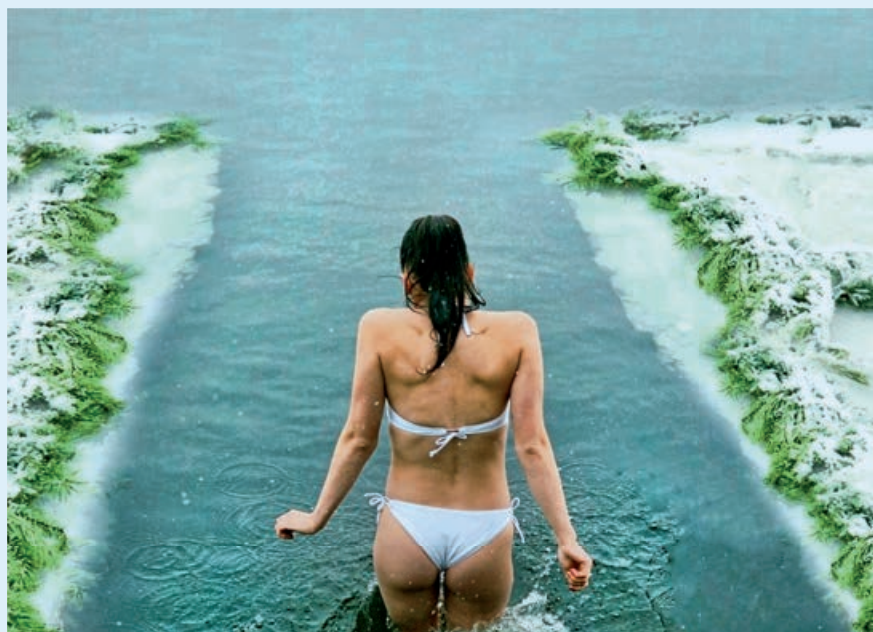
Nachádzame sa v mesiaci, keď viac času venujeme spomienkam. Najmä spomienkam na tých, ktorých už pri sebe nemáme. Za spomienkami na tých, ktorí nás predišli, je vždy aj kúsok nášho vlastného života, ktorý odišiel s nimi. Buď spomíname na miestach, kde sú naši blízki, priatelia, kolegovia pochovaní, alebo spomíname inde. A na takýchto miestach sme si všetci veľmi podobní. Prichádzame tam veriaci i neveriaci. Stratili sme niekoho, kto nám chýba, poznali sme ho a ktorého už tu, na zemi, nemáme možnosť vidieť.

Smrť s tým, čo prináša, je pre každého človeka rovnaká. Zanechávame všetko, čo milujeme a na čom nám záleží, čo sme počas života budovali a o čo sme sa snažili. Zomierajú všetci, zomierajú i neveriaci. Ale napriek tomu, že na našich cintorínoch sa veriaci človek úplne podobá tomu neveriacemu, predsa je v tom veľký rozdiel. Nie je to vo výzore, ani v tom, čo nesieme v rukách či ako ruky držíme. To základné, čím sa na týchto miestach líšime od neveriacich ľudí, je v našom vnímaní, chápaní smrti. V našom pohľade na smrť. Pre veriaceho človeka je cintorín miestom nádeje, ktorá sa raz na hlas nášho Spasiteľa skončí a začne nový život. „Riekol jej Ježiš: Ja som vzkriesenie a život – kto verí vo mňa, bude žiť, aj keď umrie.“ (Jn 11, 25)

Na cintoríne sa najčastejšie stretnete so symbolom kríža. A iba ten, kto pozná cenu kríža, iba ten môže vlastniť ten ohromný dar nádeje večného života.

To je tá najzákladnejšia odlišnosť, ktorá je najmä počas tohto mesiaca spomienok, medzi veriacim a neveriacim človekom.

My sme iní ako tento svet, sme iní, pretože máme nádej tam, kde iní vidia iba beznádej. Sme iní ako tento svet, lebo poznáme hodnotu kríža, ktorý vidíme skoro na každom mieste, ale najmä na našich cintorínoch.

Začnite s otužovaním!

Vystavovanie tela chladnému prostrediu je starou a overenou metódou posilňovania zdravia, ktorá si v posledných rokoch získava čoraz väčšiu popularitu. Vďaka narastajúcemu záujmu o prirodzené metódy posilňovania imunity, zlepšovania fyzickej kondície a zvládania stresu, otužovanie je dnes považované za efektívny spôsob, ako získať odolnosť voči chorobám i stresovým situáciám.

Táto praktika prináša mnoho zdravotných výhod, ktoré sú podporené vedeckými štúdiami, aj skúsenosťami mnohých ľudí. Jedným z najvýznamnejších prínosov otužovania je posilnenie imunitného systému. Pravidelné vystavovanie tela chladu stimuluje imunitu a znižuje výskyt prechladnutí, chrípkových ochorení a iných respiračných problémov. Otužovanie môže byť prospešné pre kardiovaskulárny systém. Ďalšou výhodou je pozitívny vplyv na psychiku. Chladné sprchy alebo plávanie v studenej vode zvyšujú produkciu endorfínov, hormónov šťastia, čo vedie k lepšej nálaďe a znižovaniu úrovne stresu. Zlepšuje sa aj psychická odolnosť, pretože pravidelné vystavovanie stresovým podnetom, akým je chlad, učí človeka efektívnejšie zvládať aj iné stresové situácie.

Pre športovcov má otužovanie ďalší bonus – chlad pomáha zmierneniu bolesti svalov. Otužovanie môže byť tiež nápomocné pri kontrole hmotnosti, pretože stimuluje aktivitu hnedého tuku, ktorý premieňa kalórie na teplo. Tento proces môže prispieť k lepšiemu spaľovaniu tukov a regulácii telesnej hmotnosti.

Počúvajte svoje telo

Začať s otužovaním je pomerne jednoduché, ale vyžaduje si postupný a bezpečný prístup. Najlepším spôsobom ako začať, je studená sprcha. Postupne si môžete znižovať teplotu vody počas bežného sprchovania a vydržať pod chladnou vodou aspoň 30 sekúnd, pričom časom tento interval predlžujete. Pre pokročilejších je ideálne plávanie v prírodných vodách, napríklad v jazerách alebo riekach,

s postupným zvyšovaním náročnosti v závislosti od ročného obdobia. Pred vstupom do studenej vody je vhodné praktizovať dýchacie techniky, ktoré pomáhajú udržať kontrolu nad telom a lepšie zvládať stres z chladu. Pri otužovaní je dôležité dodržiavať niekoľko základných bezpečnostných pravidiel. Začínať treba postupne, aby sa telo mohlo adaptovať na chlad. Po každom otužovaní by ste mali zahriatie dosiahnuť postupne, ideálne suchým oblečením alebo fyzickou aktivitou, nie horúcimi sprchami. Počúvajte svoje telo – ak sa cítite neprijemne, alebo ste unavení, prestaňte. Pre ľudí so zdravotnými problémami, ako sú kardiovaskulárne ochorenia alebo vysoký krvný tlak, je pred začatím otužovania nevyhnutné konzultovať to s lekárom.

Rozvážne a pravidelne

Otužovanie je populárna aktivita, ktorá môže priniesť mnoho zdravotných výhod, no spája sa aj s určitými rizikami, najmä ak sa nerobí správne. Medzi hlavné riziká patrí podchladenie, ktoré nastáva pri dlhodobom vystavení chladnému prostrediu, keď telesná teplota klesne pod normálnu hodnotu (pod 35 °C). Dôležité je postupovať pomaly a čas vystavenia chladu postupne zvyšovať, aby sa tomuto riziku predišlo. Ďalším rizikom je šok z chladu, ktorý môže nastať pri náhlom vystavení studenej vode alebo chladu. Preto je vhodné sa najskôr adaptovať postupným sprchovaním studenou vodou. U niektorých jedincov môže otužovanie vyvolať zápalové reakcie alebo dočasné oslabenie imunitného systému, ak sa robí príliš intenzívne. To môže zvýšiť riziko infekcií alebo zápalových ochorení. Preto je dôležité počúvať svoje telo, dať mu dostatočný čas na regeneráciu a nepreceňovať svoje schopnosti. Základom bezpečného otužovania je postupnosť – začínať pomaly, postupne zvyšovať dĺžku vystavenia chladu a sledovať reakcie svojho tela.

Ak budete postupovať rozvážne a pravidelne, otužovanie sa môže stať neoddeliteľnou súčasťou vášho zdravého životného štýlu.

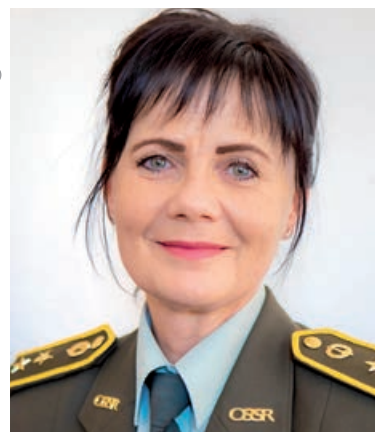
PhDr. Dávid Liška, PhD.

fyzioterapeut Vojenského športového centra DUKLA

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXII.
• č. 11/2024 • Redakčná uzávierka 21. 10. 2024 • Do výroby zadané 25. 10. 2024
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloš ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepk@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

pplk. Mgr. Oľga Jančová Koháryová
hlavná psychologička Ozbrojených síl SR

Nespavosť

Nespavosť – insomnia je stav, keď má človek problém so zaspávaním, alebo sa opakovane prebúdzá v priebehu noci a má problém znova zaspáť, prípadne sa prebúdzá veľmi skoro, aj keď má na spánok vytvorené adekvátne podmienky. Človek sa môže cítiť unavený počas celého dňa, môže mať bolesti hlavy, časté migrény, alebo pociť celkové oslabenie.

Nespavosť môže byť prechodná, krátkodobá, alebo dlhodobá (chronická), o ktorej môžeme hovoriť v prípade, ak je problém so spánkom aspoň 3-krát v týždni v období viac ako jeden mesiac. Rizikovými faktormi nespavosti je najčastejšie vysoká úroveň stresu, emocionálne poruchy, existenčné problémy, sedavý spôsob života (nedostatok pohybu), práca na zmeny, prípadne kombinácia viacerých faktorov. Insomniu môžu vyvolávať aj interné, alebo neurologické ochorenia, poruchy hormonálnej regulácie, rôzne bolestivé stavy, urologické ťažkosti, psychické poruchy. Striedanie spánku a bdenia (cirkadiánný rytmus) je kľúčové a nevyhnutné pre regeneráciu organizmu, človek potrebuje 6 – 9 hodín spánku na to, aby jeho telo zregenerovalo. Nedostatok spánku znižuje psychickú aj fyzickú výkonnosť, celkovú sústredenosť, pamäť aj schopnosť logicky uvažovať. Človek sa stáva emočne nestabilný, náladový, môžu sa u neho vyskytnúť aj prejavy agresivity.

Liečba nespavosti by mala predchádzať dôkladná a správna diagnostika, pretože tak, ako ktorékoľvek iné ochorenie, aj nespavosť by sa mala liečiť podľa príčiny, ktorá ju spôsobuje. Liečba môže byť farmakologická (hypnotikami), prostredníctvom psychoterapeutických metód, alebo prostredníctvom oboch spôsobov súčasne. Dôležitou súčasťou každej liečby insomnie je dodržiavanie spánkovej hygieny. Odporúča sa spať a vstávať v rovnakom čase, aspoň 4 hodiny pred spaním nepiť alkoholické nápoje a nápoje obsahujúce kofeín, rovnako je dôležité nejesť pred spaním ťažké jedlá, alebo cvičiť 3 – 4 hodiny pred spaním. Pozitívny vplyv na kvalitný spánok má prechádzka na čerstvom vzduchu, vetraná a chladnejšia miestnosť, ktorá by mala byť tmavá a tichá. Riešením nespavosti môže byť návšteva špecializovaného spánkového centra a následná liečba vykonávaná odborným personálom.

**NA
MOMENT:**

mental
health

[chvíľa
pre duševné
zdravie]

AKO ZLÚČIŤ VEDENIE ĽUDÍ A PRIATEĽSTVO NA PRACOVISKU?

Priateľstvo zohráva v ľudských životoch významnú rolu, ľudia s pevnými priateľstvami prežívajú menej stresu a úzkosti, sú odolnejší voči životným ťažkostiam. Čo sa však stane, keď sa k priateľstvu pridruží aj pracovný vzťah? Niekedy býva oveľa ťažšie toto priateľstvo udržať, najmä ak ide o hierarchickú nerovnováhu – ak sa stane jeden druhému šéfom.

KEDY MÔŽE BYŤ PRIATEĽSTVO NA PRACOVISKU PROBLÉMOM?

Vo všeobecnosti priateľstvo na pracovisku nie je problémom len do chvíle, keď je nevyhnutné robiť aj ťažké rozhodnutia – delegovať úlohy na podriadených, nariadiť prácu nadčas, neudelieť dovolenku či prepustiť zo zamestnania. V tomto prípade dochádza k stretu našich morálnych zábran, zvýšenej citlivosti a emočne viac prežívame túto situáciu, ako keď rozhodujeme o človeku, ktorý nám až taký blízky nie je.

Je teda možné oddeliť rolu vodcu (šéfa) a priateľa? Možno sa to nepodarí všetkým a stále, no aj keď to nie je jednoduché, treba diskutovať o vzťahu, vzájomných očakávaniach, vymedziť si hranice a tak predchádzať sklamaniam či rozpadu priateľstva, alebo zníženiu efektivity práce.

NASTAVENIE HRANÍC: jasne si vymedzte role a očakávania, ktoré komunikujte aj s priateľmi a kolegami, dodržujte ich v praxi.

PROFESIONALITA: buďte spravodliví vo svojich rozhodnutiach, zamerajte sa na dosahovanie cieľov a dodržiavanie pravidiel, vyhýbajte sa favorizovaniu priateľov. Pravidlá a očakávania aplikujte spravodlivo na všetkých, vyhnite sa emocionálnemu rozhodovaniu a zachovajte objektivitu.

OTVORENÁ KOMUNIKÁCIA: diskutujte o potenciálnych konfliktoch záujmov, vždy sa snažte o férovú komunikáciu, dohodnite sa, ktoré témy sú na pracovisku „tabu“.

SPÄTNÁ VÄZBA: vypočujte si názory a pocity ostatných, buďte voči spätnej väzbe otvorený a berte ju ako príležitosť na zlepšenie. Ponúknite podporu ako priateľ, ale zároveň poskytujte jasné vedenie a spätnú väzbu ako vodca.

Oddelenie vodcovstva a priateľstva môže byť miestami ťažké, ale spomenutými krokmi môžete podporiť silné priateľstvá a zároveň dosiahnuť efektívne vedenie, pretože vo veľkej miere funkčnosť priateľstva medzi šéfom a podriadeným závisí od schopnosti šéfa dôsledne odlíšiť súkromný a pracovný život.

npor. Mgr. Kristína KATKOVČINOVÁ

psychologička 53. práporu poľných služieb Hlohovec

Najväčšiu radosť z práce mám práve vo chvíľach, keď vidím pozitívne zmeny v pracovnom alebo osobnom živote ľudí, s ktorými aktuálne pracujem. Či už ide o povzbudzovanie k otvorenosti hovoriť o svojich skúsenostiach a emóciách profesionálnych vojakov, alebo ich rodín. Spolupráca s nimi či prekonávanie výziev spojených s vojenským životom sú pre mňa na jednej strane veľkou zodpovednosťou, ale zároveň aj zadostučinením. Do budúcnosti verím, že práve ďalšie vzdelávanie a zdokonaľovanie sú nástroje, ktoré mi pomôžu zlepšiť životy profesionálnych vojakov a ich rodín.

Medaila masového výskytu

Medaila „Za víťazstvo nad Nemeckom vo Veľkej vlasteneckej vojne v rokoch 1941 – 1945“ bola zriadená vyhláškou prezídia Najvyššieho sovietu Zväzu sovietskych socialistických republík 9. mája 1945. Prvým nositeľom ju udelili 15. júna 1945.

Jej nositeľmi boli príslušníci Červenej armády, námorníctva a ďalších vojenských útvarov, vojsk NKVD, partizáni a civilisti, ktorí počas Veľkej vlasteneckej vojny 1941 – 1945 bojovali proti nacistickému Nemecku a či už so zbraňou v ruke, alebo ako civilisti v zázemí sa podieľali na porážke Nemecka.

15 miliónov ocenených

Týkalo sa to i tých vojakov a civilistov, ktorých pre zranenie alebo chorobu preradili na inú prácu. Na základe dodatku z 5. júla 1945 ňou mohli byť ocenení aj pracovníci Ľudového komisariátu vnútra a Ľudového komisariátu štátnej bezpečnosti ZSSR.

Táto pocta sa dostala takmer 15 miliónom vojakov a civilistov. Skoro všetky boli udelené v prvých povojnových rokoch. Preto sa medaila považuje za jednu z najmasovejších v ZSSR z obdobia druhej svetovej vojny. Výnimčne ju udelili i zahraničným účastníkom bojov či už Bulharom, alebo Francúzom.

Autormi medaily sú umelci I. J. Romanov a I. K. Andrianov. Má kruhový tvar s priemerom 32 mm a hrúbkou 2 mm. Je vyrobená liatím z mosadze a na povrchu má zlatistú patinu. Razba je obojstranná. Na líčnej strane je vyobrazený portrét J. V. Stalina v uniforme maršala Sovietskeho zväzu. Po obvode je azbukou v ruskom

jazyku nápis vo vrchnej časti: НАШЕ ДЕЛО ПРАВОЕ (NAŠA VEC JE SPRÁVNÁ) a v spodnej časti: МЫ ПОБЕДИЛИ (ZVÍTĀZILI SME).

Na zadnej strane medaily po obvode je nápis tiež v azbuke a v ruskom jazyku: ЗА ПОБЕДУ НАД ГЕРМАНИЕЙ (ZA VÍŤAZSTVO NAD NEMECKOM) a v strede В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941 – 1945гг. (VO VEĽKEJ VLASTENECKEJ VOJNE 1941 – 1945). Pod nápisom je päťcípá hviezda. Medaila je kovovým krúžkom pripevnená na oranžovú stuhu, ktorú pretínajú tri čierne pásiky. Stuha je z hodvábu, široká 24 mm, dlhá 63 mm a spevnená päťhranným plieškom. Celková dĺžka je asi 95 mm.

Šinglovič aj Vesel

V zbierkach Múzea SNP v Banskej Bystrici sa nachádza viacero exemplárov tejto medaily. Jedným z jej vlastníkov bol npor. let. Mikuláš Šinglovič, veliteľ Kombinovanej letky, ktorá zabezpečovala bojové lety, spojovaciu službu, zásobovanie a pristávanie lietadiel vzdušného mosta na letisku Tri Duby. Príslušníci Kombinovanej letky vykonali celkom 350 operačných letov. Vyznamenanie je vystavené v stálej expozícii Múzea SNP, vystavené sú aj vyznamenania, ktoré dostali ppor. Ladislav Valoušek, neskôr major, a štábný kpt. Ľudovít Koza z 1. čs. stíhacieho leteckého pluku v ZSSR, v roku 1991

povýšený do hodnosti plukovníka in memoriam.

Stíhací pluk operačne zabezpečoval obranu povstaleckého vzdušného priestoru. V expozícii múzea sú tiež vystavené medaily, ktorými boli vyznamenaní plukovník pechoty Michal Širica, neskôr zborový generál, veliteľ II. taktickej skupiny (TS) „Fatra“, ktorá pôsobila na Horehroní, plukovník pechoty Mikuláš Markus, od roku 1947 divízny generál, veliteľ 4. TS „Muráň“, povstalecký veliteľ posádky v Ružomberku pplk. Miloš Vesel, v roku 1991 povýšený do hodnosti generálmajor in memoriam a Rudolf Viktorín – predseda RNV v Žiline a organizátor partizánskych skupín, člen SNR, po potlačení Povstania bol príslušníkom partizánskeho oddielu Tichonov na Orave.

V depozitári Múzea SNP sú uložené medaily, ktorých nositeľmi boli veliteľ partizánskeho oddielu Antal partizánskej brigády Smrť fašizmu Ondrej Antal, bulharský účastník SNP Alexander N. Kalajdziev, príslušník partizánskeho oddielu Sitno a Novobanského partizánskeho oddielu Jozef Makovník, vojenský prokurátor Anton Rašla, príslušník partizánskej brigády Smrť fašizmu Pavol Styk, organizátor ilegálneho hnutia na Liptove, člen partizánskej brigády Za slobodu Slovanov Jaroslav Šolc a ďalší.

Mgr. Viera Kováčová
Múzeum SNP Banská Bystrica

Pracovať či bojovať?

Vznik a činnosť Technického zboru na Slovensku
v rokoch 1944 – 1945

Rozkazom z 22. decembra 1944 bol v rámci slovenskej brannej moci vytvorený Technický zbor. Jeho existencia vyplynula z požiadavky vytvárania ženijnostavebných jednotiek na budovanie nemeckých obranných línii. Myšlienka využiť branný potenciál Slo-

Veliteľ Technického zboru plk. gšt. Štefan Tatarko (v hodnosti pplk.)

venska pre nemeckú pracovnú službu sa začala realizovať po vypuknutí SNP a okupácii krajiny. Odzbrojené jednotky, ktoré sa nezapojili do Povstania, a ich vojaci sa nepovažovali za spoľahlivých, chceli Nemci nasadiť v pracovnej službe, avšak nie so štatútom zajatca. Potvrďuje to rozkaz náčelníka Hlavného veliteľstva Wehrmachtu poľného maršala Wilhelma Keitela z 2. septembra 1944, ktorým mali byť vojaci preradení pod náčelníka vojskovej výzbroje a veliteľa náhradného vojska Heinricha Himmlera. V oblasti jeho pôsobenia mali vykonávať pracovnú službu. Potom sa spresnilo aj postavenie „nespoľahlivých živlov“, s ktorými sa malo zaobchádzať ako s „internovanými vojakmi“ a mali byť odovzdaní náčelníkovi pre veci vojnových zajatcov. Opatrenia sa aplikovali najmä na odzbrojených, pochytných a zajatých príslušníkov tzv. východoslovenskej armády (nie viac ako 18-tisíc osôb). Ako vojnových zajatcov z nich nemecké orgány k 1. októbru evidovali 2 849. Tento charakter však mnohí z nich postupne stratili a boli nasadzovaní na práce v Nemeckej ríši.

Nová armáda

Nemci teda nepočítali s obnovením slovenskej armády. Jej úlohy mala pre-

vziať nemecká armáda na náklady slovenskej vlády. S týmto zámerom však nesúhlasil nemecký vyslanec Hanns E. Ludin. Tvrdil, že pri odzbrojení vojací verní vláde zostali v kasárňach, kým nepriateľské osoby dezertovali. Velenie Wehrmachtu napokon rozhodnutie korigovalo a ešte v septembri vznikol základ novej slovenskej brannej moci. Keďže slovenským vojakom Nemci nedôverovali, ozbrojená mala byť len časť brannej moci (z preverených vojakov) pod názvom Domobrana. Jej jadro však mali tvoriť ženijnostavebné jednotky využité pri budovaní nemeckých obranných línii proti Červenej armáde. Ich organizáciu mal od októbra na starosti Pracovný zbor národnej obrany. Z hľadiska pracovného nasadenia podliehali nemeckému veleniu. Mužstvo pracovných jednotiek mali tvoriť muži povolani z najbližších posádok, aj príslušníci Pracovného zboru. Do konca druhej októbrovej dekády vzniklo 13 stavebných pionierskych rôt a štyri sa formovali. Ďalších 20 rôt mali tvoriť vojaci prepúšťaní z nemeckého zajatia. Tých sa malo vrátiť asi 15-tisíc, na Slovensko sa však dostala sotva polovica. Zvyšok transportov Nemci zastavili, údajne pre dezercie. Armáda mala napriek tomu na konci októbra len 16 676 vojakov, z toho na Slovensku 10 346. Rozkazom z 22. decembra boli stavebno-pionierske roty (spolu 26) včlenené do deviatich pioniersko-stavebných skupín (PSS), ktoré mali tvoriť Technický zbor

s veliteľstvom v Bratislave (veliteľ plk. gšt. Štefan Tatarko).

Technický zbor

Do jeho pôsobnosti spadali aj veliteľstvá 1. a 2. technickej divízie v Maďarsku a Taliansku. Postupne sa stihlo sformovať osem PSS, z ktorých každá sa ďalej členila na dva prápory a rôzny počet rôt. Vo februári však bola pre dezercie zrušená PSS VI. V súvislosti s úpadkom morálky hrozilo, že dezertéri budú považovaní za partizánov a eskortovaní do Nemecka, alebo zastrelení. Rast počtu stavebno-pionierskych jednotiek umožnila januárová mobilizácia spolu s evakuáciou osôb z východu. V Technickom zbore potom slúžilo 32 487 mužov (na Slovensku 20 200 vojakov, zvyšok v zahraničí – v divíziách, ktorých početné stavy sa mobilizáciou zvýšili o vyše 6 500 vojakov). Vo februári 1945 sa skupiny zlúčili do 3. technickej divízie (SV – Piešťany, veliteľ pplk. pion. Jozef Sedlický) a 4. technickej divízie (SV – Topoľčany, veliteľ plk. jazd. Jozef Gembala). Obidve boli pod nemeckým velením nasadené pri budovaní hlavných opevňovacích línii: Pevnostného úseku Ochranná zóna Slovensko a Príbinovej línie, tiahnucej sa od Žiliny cez Turčiansky Sv. Martin, Prievidzu, Bánovce nad Bebravou, Topoľčany, Nitrú a Modru až k Bratislave. Časť jednotiek bola podriadená nemeckému veliteľovi Pevnosti Bratislava. Koncom vojny bola na opevňovacie práce nasadená aj veľká časť Domobrany a Hlinkovej gardy. Začiatkom apríla 1945 v dôsledku rozkladu slovenskej brannej moci prevzal Technický zbor fakticky funkciu jej veliteľstva. Jeho veliteľstvo sa však rozpadlo, časť evakovala na Moravu a do Rakúska.

PhDr. Igor Baka, PhD.
Vojenský historický ústav
Foto: VHA Bratislava

Slovenskí vojaci pri budovaní obranných postavení začiatkom roku 1945, Nový svet, 3. 3. 1945

Technicko-taktické údaje:

Dĺžka projektilu:	495 mm
Priemer projektilu:	140 mm
Hmotnosť projektilu:	2,9 kg
Hmotnosť kumulatívnej nálože projektilu:	0,8 kg
Dĺžka odpaľovacej rúry:	1045 mm
Priemer odpaľovacej rúry:	50 mm
Hmotnosť nálože čierneho prachu:	0,134 kg
Celková hmotnosť:	6,1 kg
Úsťová rýchlosť projektilu:	45 m/s
Účinný dostrel:	60 metrov
Prieraznosť panciera:	200 mm

Panzerfaust a Margarétka

Nemeckú protitankovú zbraň Panzerfaust 60M s prírastkovým číslom 1972/00090 S vtedajšie Dukelské múzeum získalo darom 19. februára 1972.

S vývojom protitankovej zbrane, ktorá mala vo výzbroji nemeckej armády postupne nahradiť klasické protitankové pušky, sa začalo v lete 1942 v nemeckej firme HASAG (Hugo Schneider AG) v Lipsku pod krycím označením Gretchen (Margarétka).

Dr. Heinrichovi Langwilerovi a jeho tímu sa zakrátko podarilo vyvinúť konštrukčne jednoduchú zbraň, ktorá kombinovala princípy raketového projektilu a bezzáklzového kanóna, pričom dostala pomenovanie Faustpatrone (Pästný náboj). V priebehu roku 1942 si nemecká armáda objednala 20-tisíc kusov.

Zrodená v Lipsku

Objednávku realizovali v auguste 1943, no už koncom roku 1942 sa začal vývoj väčšej a zlepšenej verzie, ktorá dostala označenie Panzerfaust 30M (čísllovka označovala maximálny účinný dostrel zbrane), pričom Faustpatrone dostal nové označenie Panzerfaust 30M klein. Nemecká armáda si začiatkom roku 1943 objednala 50 000 kusov Panzerfaust 30M. Prvých 6 800 kusov dodali spolu s Panzerfaustom 30M klein v auguste 1943.

Výroba oboch zbraní trvala až do septembra 1944, keď ich nahradila vylepšená verzia Panzerfaust 60M. Mala dvojnásobný účinný dostrel (60 metrov) a rýchlosť projektilu dosahovala po vystrelení 45 m/s. Pôvodne sa plánovalo vyrábať 400-tisíc kusov mesač-

ne (táto kapacita sa dosiahla v októbri 1944), avšak armáda vzniesla požiadavku na 1,5 milióna kusov za mesiac. Nikdy sa ju však nepodarilo naplniť. Najviac ich vyrobili v decembri 1944 (1,3 milióna).

Obávaná zbraň

Panzerfaust 60M sa stal najrozšírenejšou verziou tohto typu protitankovej zbrane. V novembri 1944 bol vyvinutý model Panzerfaust 100M. Napokon v januári 1945 prišla verzia Panzerfaust 150M. S jej čiastočnou produkciou sa začalo v marci 1945. Všetky modely z konštrukčného hľadiska pozostávali z odpaľovacej rúry, na konci ktorej bol umiestnený špeciálne tvarovaný projektil s kumulatívnou náložou tvorenou zmesou TNT a trihexogénu v pomere 1:1. Vnútro odpaľovacej rúry tvorila nálož strelného prachu, ktorá slúžila na vystrelenie projektilu.

Umiestnenie nálože presne do stredu rúry umožnilo po zapálení prachovej náplne pôsobenie tlaku horúcich plynov rovnomerne oboma smermi a tak sa podarilo takmer úplne eliminovať spätný ráz zbrane. Potom, čo projektil úplne opustil rúru, sa na jeho konci roztvorili štyri odpružené stabilizačné krídelká. Po dopade na pancier tanku pod správnym uhlom doň projektil v okamihu prepálil malú dierku, cez ktorú rýchlosťou až 6 000 m/s vychrlil do vnútra horúce plyny a kúsky roztrúpaného kovu.

Zbrane disponovali jednoduchými výklopnými mieridlami, ich otvorenie automaticky aktivovalo spúšťový mechanizmus. Stlačením spúšte došlo k uvoľneniu napnutého úderníka, ktorý nárazom odpálil nálož strelného prachu umiestnenú v odpaľovacej rúre. Tá sa pri streľbe väčšinou zasúvala do podpazušia, alebo sa pritlačila o rameno, takže plameň žeravých plynov vznikajúci po odpálení nálože bol usmernený neškodne za strelca. Na cieľ sa mierilo prostredníctvom zárezu na výklopnom cieľníku, ktorý musel byť v jednej priamke so značkou umiestnenou priamo na projektele.

Základ pre sovietske pancierovky

Panzerfaust predstavoval v období druhej svetovej vojny unikátnu zbraň. Spojenecké tankové osádky ju považovali za veľmi obávanú. Až do konca vojny sa vyrábal vo veľkých sériách, a tak bol takmer vždy k dispozícii. Okrem príslušníkov nemeckého Wehrmachtu bol masovo rozšírený aj v jednotkách Hitlerjugend a Volkssturm, ktoré sa formovali na konci vojny a ich príslušníci často vyrážali do boja iba s ním. V povojnovom období sa princíp fungovania Panzerfaustu stal základom pre vývoj preslávených sovietskych ručných protitankových zbraní RPG-2 a RPG-7.

Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav – Vojenské historické múzeum, múzejné oddelenie Svidník

